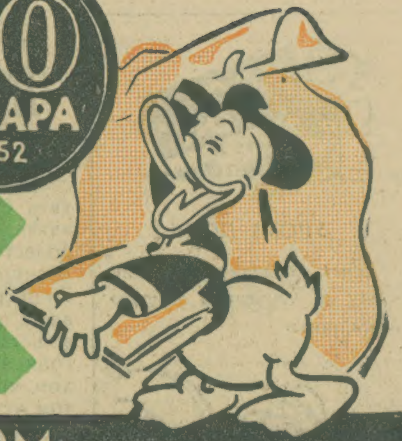
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXIII – Број 479
Субота, 4 март 1961. год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

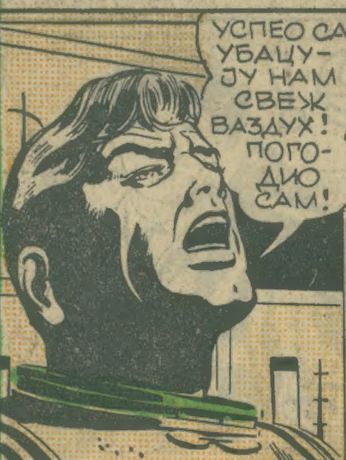

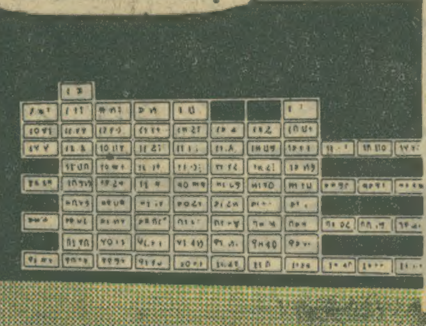

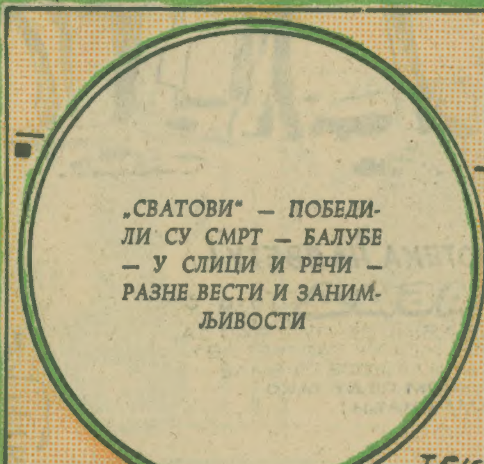

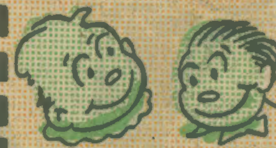
T.S/60

НАСТАВИЋЕ СЕ

У ОВОМ БРОЈУ

„Сватови" – Победили су смрт – Балубе – У слици и речи – Разне вести и занимљивости

Крка-Кра!
УРЕЂУЈЕ Паја Патак

УПОЛА ЦЕНЕ

Попај одлучио да купи карту за концерт и замолио благајника:

— Молим једну карту, али упола цене!

— Зашто упола цене кад сте одрастао човек?

— Па зато што сам глув на једно уво.

ОД СТАРОСТИ

Хорације отишао лекару да види зашто га једно колено стално боли.

— Тај бол у десном колену је од старости — рече му лекар.

— Како то може да буде!? Моје лево колено ништа није млађе од десног па ме ипак не боли.

ЗГРУШАНО МОРЕ

Кад данас путник крене бродом из Балтичког мора у Средоземно он са извесним страхом помишља на пловидбу Ламаншом и Бискајским заливом — у тим увек бурним водама највероватније га очекује морска болест — и са нестрпљењем очекује да остави иза леђа Гибралтар јер се тада путовање претвара у право задовољство. Међутим, пре 3.000 година поморци су са страхом кретали на пловидбу по том истом Средоземном мору и путовање од Шпаније до Египта сматрало се опаснијим од ратног похода.

За поморце из старог века морски разбојници, непријатељски ратни бродови и буре нису били највеће зло које их може снаћи. Они су се много више бојали крволочних чудовишта која их очекују на путу, а о којима су слушали од других поморaца. Тешко морнару који се усуди да се приближи Сицилијанском мореузу где га вреба Харибда. Три пута дневно увлачи она у своје незасите чељусти морске таласе и све што је на њима — бродове и људе. Преко пута ње вреба шестоглаво чудовиште Сцила и гута све оно што је избегло Харибдиним чељустима.

Феничански поморци упозоравали су грчке трговце да ни по коју цену не одлазе даље од Херкулових стубова и не залазе у Атлантик. Јер, тамо ће наићи на „усирено море“ где се сви бродови заглаве и не могу ни напред ни назад. Морнаре ту очекује страшна смрт од глади. Ништа мање нису језиве ни њихове приче о „маре тенеброзум“ — тамном мору које се наводно налази на данашњој мароканској атлантској обали. Тамо је Сунце увек помрачено и морепловци губе сваку оријентацију. Страх од „тамног мора“ задржао се чак до времена великих прекоморских открића.

Принц Хајнрих Морепловац имао је доста муке да разбије код португалских поморaца ово сујеверје и да их увери како их у овом појасу магле не чека никаква опасност. Народима из старог века који су насељавали обале Средоземног мора, густе магле биле су готово непознате и због тога није чудно што су они у маглама над Атлантиком видели натприродну појаву пуну опасности.

Тројански поморци причали су ужасне приче о чудовиштима на улазу у Црно море. Ту морнаре вребају Симплегаде — два мала стеновита острва која стално ударају једно о друго, затварају се као клешта и дробе бродове који се нађу између њих.

Све до дубоко у средњи век за све поморце који су пловили за Индију представљао је Магнетски брег на ушћу реке Инда право страшило. Сваком броду који му се приближи наједном поиспадају сви ексери и гвоздени делови тако да се он за тренутак распадне. Наиме, Магнетски брег незадрживом снагом привуче све гвоздене предмете с брода и овај је осуђен на пропаст. Прича о брду-магнету била је толико распрострањена међу поморцима да су у њу веровали не само морнари и неуки људи, већ о њој налазимо помен и у научним списима арапских географа.

Да ли су све то биле заиста само приче или у њима има и зрнце истине? Ми данас знамо да су то биле не приче лаковерних људи, већ веште измишљотине. Наиме, Феничани који су у своје време били највећи и највештији морепловци, хтели су да страшним причама о Сцили и Харибди одврате друге трговачке бродове од пловидбе западним делом Средоземног мора. Приче о Симплегадама измислили су Тројанци да би уплашили грчке морепловце и одвратили их од покушаја да својим бродовима продру у Црно море. Из истог разлога су Картагињани испричали причу о „згрушаном мору“: желели су да за себе задрже стране Херкулових стубова — како су у старом веку називали Гибралтар — јер су нерадо гледали на покушаје других да својим бродовима преносе робу у Шпанију или да предузимају путовања до далеке Британије.

Болнице у будућности

Тешко је поверовати да ће се остварити предвиђање америчког архитекте Тода Вилера о болници будућности и начину лечења у њој. Па ипак због сталног напретка медицине и технике можемо претпоставити да је то остварљиво.

Болнице ће се градити под земљом због заштите од радиоактивних отпадака. Из ваздуха ће се видети само простор за паркирање и неколико торњева у којима ће се налазити лифтови и уређаји за вентилацију.

Приликом пријема у болницу пацијент ће бити анестезиран и одржаван у бесвесном стању до отпуштања. Храну ће примати или кроз вену или преко желудачне сонде. Електричне направе спојене са болесниковим телом мериће бол, пулс, дисање, знојење, боју коже, мождане таласе и активност срца.

Пацијент ће улазити у болницу болестан, онда ће заспати, а пробудиће се потпуно здрав. Неће бити узбуђења, буке, мука, болова, неће примати посете али ће све бити усмерено само на његово оздрављење. Зар се може замислити нешто идеалније?

Што се тиче штетног дејства рендгенских зракова Вилер сматра да ће бити пронађена нека супстанца која ће повећати човекову отпорност према њима или неки мање опасан начин за постављање дијагноза.

Пацијенти оболели од заразних болести биће лечени аутоматски, без људских руку, у антисептичној згради.

Крка-Кра!
УРЕЂУЈЕ Паја Патак

НАЈТЕЖЕ

Купио Паја клавир на кредит па позвао пријатеље да га виде.

— Ти знаш добро да свираш? — упитао га Шиља.

— Их, свирам од детињства.

— А шта ти је најтеже?

— Отплата — одговори мирно Паја.

МЕШАНЕ БОМБОНЕ

Влаја имао у џепу свега два динара па ушао у бакалницу и затражио мешане бомбоне.

— Ево ти две бомбоне, па их мешај сам, — рекао му је бакалин.

Ripley's — Веровали или не!

ЗА ТВРЂАВУ У ДАУЛАТБАРУ (ИНДИЈА)
КОЈУ ЈЕ ОПСЕДАО СУЛТАН АЛА-УД-ДИН 1296 ГОДИНЕ, КРАЉ РАМАЧАНДРА РАО ПЛАТИО ЈЕ КАО ОТКУП 7.000 КИЛОГРАМА ЗЛАТА 12 000 КИЛОГРАМА СРЕБРА 80 КИЛОГРАМА БИБЕРА И 25 КИЛОГРАМА ДИЈАМАНТА

РОБЕРТ КАРВЕР НОРТ
ИЗ ВОЛТОНА (САД)
ИМАО ЈЕ 12 ГОДИНА КАДА ЈЕ САМО С ЈЕДНИМ ИНДИЈАНСКИМ ВОДИЧЕМ У КАНУУ ПРЕВАЛИО 2.200 КИЛОМЕТАРА КРОЗ ДИВЉИНЕ КАНАДЕ

ПЧЕЛЕ
СУ СЛЕПЕ ЗА ЦРВЕНУ БОЈУ

НАЈЧУДНИЈА БИБЛИОТЕКА НА СВЕТУ!
САХЕБ ИБН АБАД (938-995)
УЧЕНИ ВЕЛИКИ ВЕЗИР ПЕРСИЈЕ УВЕК ЈЕ ПУТОВАО СА 117.000 КЊИГА — ЧАК И КАД ЈЕ ИШАО У РАТ ЊЕГОВУ БИБЛИОТЕКУ НОСИЛО ЈЕ 400 КАМИЛА КОЈЕ СУ БИЛЕ ИСТРЕНИРАНЕ ДА ИДУ ПО АЗБУЧНОМ РЕДУ ТАКО ДА СЕ СВАКА КЊИГА МОГЛА ОДМАХ НАЋИ!

ЈЕДНОГ **ЛЕПТИРА**
ТАКО ЈЕ ИСТРЕНИРАО АРМАНДО ПЕТРУЧЕЛИ ИЗ ЛОС АНЂЕЛОСА (КАЛИФОРНИЈА) ДА МУ НА ЊЕГОВ ПОЗИВ СЛЕЋЕ НА РУКУ!

ПАПИРУС ЈЕ ЗА СТАРЕ ЕГИПЋАНЕ БИО „БИЉКА ЖИВОТА“.
ЈЕЛИ СУ ЊЕГОВ МЕСНАТИ КОРЕН, ПИЛИ СУ СЛАТКИ СОК ИЗ ЊЕГОВЕ СТАБЉИКЕ А ОД ЊЕГОВЕ СРЖИ ПРАВИЛИ СУ КОНОПЦЕ, ТКАНИНЕ, ПЛАТНО ЗА ЈЕДРА ЂОНОВЕ ЗА САНДАЛЕ, СТЕЊАКЕ ЗА БУКТИЊЕ, ЧЕТКЕ И МАСТИЛО.
НА ПАПИРУСУ СУ И ПИСАЛИ.

ЗВУЦИ СВИРАЛЕ из КАМЕНОГ ДОБА

Свирала је досад најстарији познати музички инструмент. До овог закључка дошли су недавно руски археолози који су приликом раскопавања Молодове, археолошког налазишта из старијег каменог доба на десној обали Дњестра пронашли једну свиралу која потиче из око 15.000 године пре наше ере. Ово је најстарија свирала чија је старост досад могла бити утврђена и истовремено најстарији нађени музички инструмент.

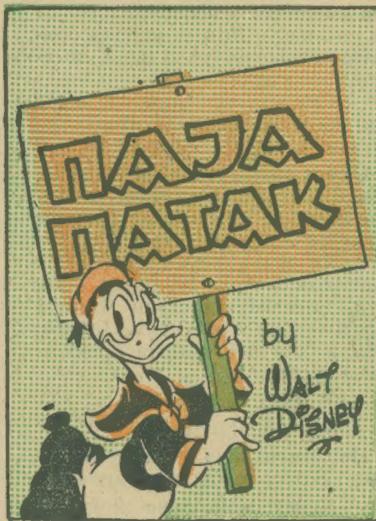
Свирала је откопана заједно с каменим предметима који припадају такозваном касно-маделенском периоду (име је потекло од пећине Ла Мадлен у француском департману Дордоњи), последњем геолошком раздобљу старијег каменог доба. Свирала је начињена од комада

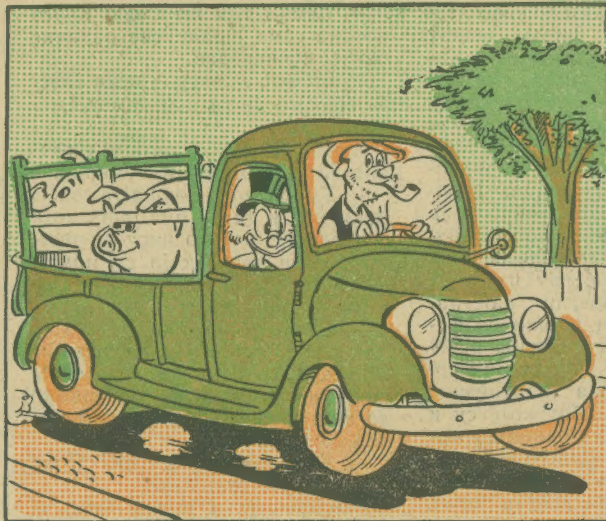

рога северног јелена избушеног по дужини. На ужем крају свирале налазе се густо збијена четири отвора чије димензије износе пет са два, шест са три, два са два и два са четири милиметра. На другом крају свирале налазе се још два отвора. Свирала није избушена целом дужином већ само до четвртог отвора на ужем крају. Судећи по свему то је била такозвана уздужна свирала.

У старије камено доба свирала је била у тесној вези са култом. Као пример за то стручњаци наводе слике у боји на зидовима у пећинама јужне Француске. У пећини „Три брата“ уметник из старог каменог доба оставио нам је једну такву сцену. Један човек одевен у животињско крзно и с маском јелена на лицу игра и уз то обема рукама држи испред уста предмет који би могао бити само свирала. Без сумње сликар је представио свирача и чаробњака који својом игром покушава да утиче на малу групу животиња испред себе.

И из каснијих епоха остали су нам примери култског карактера свирања на свирали. На једном египатском послужавнику на коме су остављана козметичка средства представљен је свирач са свиралом преодевен у лисицу како својом свирком омађијава дивље животиње. Најзад, најпознатији пример мађијског својства свирале налазимо у немачком народном веровању израженом у познатој причи о свирачу из Хамелна који је својом свирком ослободио град од пацова јер су они изишли из својих рупа и кренули за њим и његовом свирком. Тако се један чаробњак из старог каменог доба задржао до данашњих дана у народном веровању и причама.

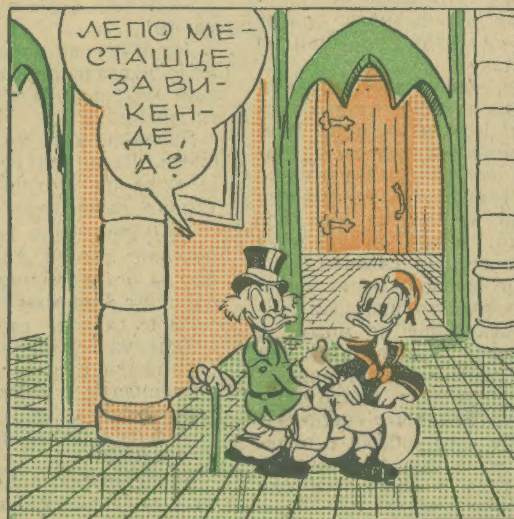

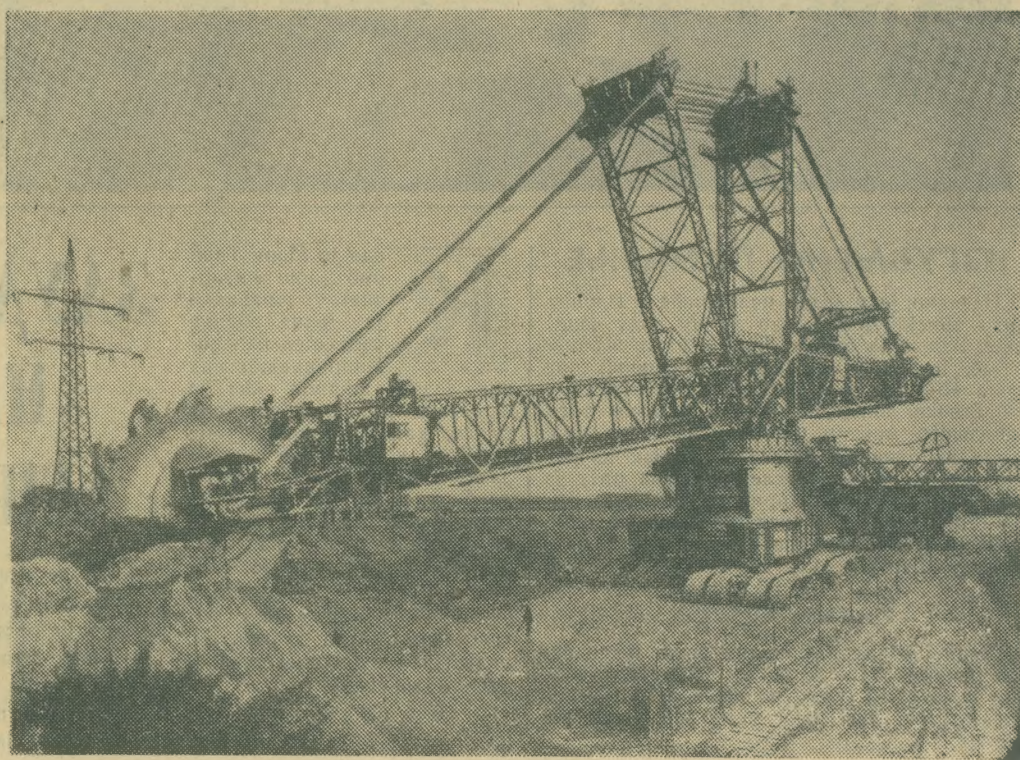

КРАТЕРИ — ПРИСТАНИШТА

По мишљењу америчких астрофизичара, дно великих кратера „Коперник“ и „Кеплер“ били би најпогодније место за слетање првог свемирског брода с људском посадом који са Земље стигне на Месец. Наиме, ови кратери имају прилично равно дно, а стене које чине њихове зидове релативно су меке, тако да се у њима може ископати и уредити привремено боравиште за прве свемирске путнике. Питање брзог решења „стана“ на Месецу од великог је значаја за прве људе који тамо стигну, јер су на овој планети разлике у дневној и ноћној температури огромне: дању она износи 100 степени изнад, а ноћу 155 испод нуле.

Џиновско дете технике

Раније је посао око добијања угља, макар се он налазио и при самој површини земље, био веома тежак и спор, јер је увек требало да се отклони дебљи или тањи слој земље. Са напретком науке и технике почеле су да се користе све више машине. У почетку су то биле мање машине које су замењивале пет, десет па и више радника. Последњих деценија напредак технике омогућио је да се на местима где је то згодно користе машине огромних „радних способности“. На слици се види један такав гигант који замењује хиљаде људи. Снабдевен је са 116 електромотора. Дужина овог гиганта износи 220 метара, а висина 66 метара. Дневни капацитет овог џина је 100.000 кубних метара. Да би се сагледала његова величина послужиће човек испод крака багера.

ЗАСТАВА БОГАТЕ ВИСОРАВНИ

Октобар 1850... Огромна река људи која је незадрживо текла према западу зауставила се у Калифорнији, земљи злата. Притоке те реке носиле су са собом стотине хиљада људи рођених у свим земљама Европе и Америке. Заједно са Американцима стизали су Немци, Шпањолци, Ирци, Мексиканци, Французи... Већина ових последњих, устаници из славне 1848. године, морали су да побегну из своје земље да би избегли најстрашнију освету. Ти јунаци из фебруарских и јунских дана револуције сачували су у својим срцима љубав према напуштеној земљи и правди због које су и изишли на париске улице да подигну барикаде. Дрводеље, столари, кројачи или обућари донели су са собом на далеки запад нов дух: дух бунтовних париских предграђа... Прича о догађајима на Богатој висоравни је истинита.

☆

Те вечери у француском логору владало је велико узбуђење. Групе људи напуштале су шаторе подигнуте дуж реке и хитале према месту где је пламсала главна логорска ватра.

— Дармоа... Елегантни... пожурите! Вандејац ће да говори.

Кад се читав логор нашао на окупу, један мршав човек попео се на испрегнута кола. Жагор је замро. У светлости огња који је полако јењавао сви ти људи чудно су личили један на другог. Сви, изузев најмлађих, имали су браде и сви су, сем оних који су тек стигли са севера те још нису одбацили своје кожне ловачке капуте и капе од видриног крзна, били исто одевени: кошуље од црвеног фланела, плаве платнене панталоне, шешири од ваљане длаке.

— Хајде, „говорниче“, почињи!

— Нико од нас у читавој долини Сан Јоаким — поче Вандејац — није у стању да редовно плаћа ову таксу. Ма колико копали и тражили ми не можемо да нађемо ни толико злата да подмиримо порез од тридесет долара мечено по глави!

— То је масло Американаца! Они су постали толико завидљиви да човек више не може да нађе ни зрнце злата а да му они одмах не траже златан орах...

Старац замршене браде који је прекинуо Вандејчев говор, намести боље свој опасач с реденицима о коме је висио пиштољ с пет метака и осврну се око себе тражећи присталице.

— Шта ви мислите?.. А ти, Елегантни, шта ти кажеш на ово?

Елегантни, који је овај надимак добио због начина на који је неговао три плетенице своје браде, затресе главом тако да му веверичји реп, који му је красио шешир, помилова лице.

— Самим тим што овај порез погађа само француске раднике он је неправедан.

— Браво! — заурла неки глас.

— Нећемо да га признамо. Американци...

Вандејац замаха својим дугачким рукама да би их умирио.

— Умирите се. Слушајте сви... Знам као и ви да има оних који нам завиде, али то нису амерички копачи злата који су момци као и ми. Ту таксу су нам наметнула господа из Фриска...

— Свакако — повика неко — али ко је изабрао ту господу из Фриска? Американци, зар не? Ја сам због тога за то да сиђемо до њих и затражимо да нам положе рачун.

— У амерички логор! Доле такса! Доле гуликоже!

Вандејац је и поред буке успео да дође до речи.

— Ако сиђемо до Американаца, то значи борбу... А борба, то значи мртве и на њиховој и на нашој страни... Размислите пре него што одлучите...

— Нека одлучи „цепаница“ — повика Елегантни.

— Цепаница! Тек што је та реч била изговорена, а неко је већ довукао једну велику грану и бацио је на земљу. Једним покретом руке, Вандејац умири гомилу.

— Добро размислите... Они који су за то да идемо у логор Американаца нека стану с десне стране гране. Други... лево.

Завладала је мукла, напета тишина. Ко ће учинити први корак?

— Ја... не свиђају ми се ти момци доле и зато...

И огроман ђида у капи од видре стаде десно од гране.

— Браво, Сиви вуче! Ја сам с тобом!

Један старац издвоји се из гомиле и стаде поред трапера. За њим пође још један копач, други, трећи...

Вандејац није ни покушао да броји. Десно од гране било их је више од стотину, а на левој страни једва тридесетак.

— Добро, сићи ћемо ноћас до њиховог логора. Али, тражим од вас да останете мирни. Преговараћемо с Донемом.

Више га нису слушали. Људи су кренули у своје шаторе где су држали пушке. Једна труба одјекнула је у ноћи. Буктиње су запламтеле.

— А ти, говорниче, идеш ли и ти с нама?

Вандејац слеже раменима, скочи с кола и пође по своје оружје.

☆

Мала копачи злата нису имали обичај да себи бирају вође. Џек Донем је у америчком логору имао толико утицаја да су му се сви обраћали за савет. Кад су се на висоравни упалиле буктиње амерички копачи окупили су се око њега. Донем, младић пријатна и интелигентна лица, посаветовао је друговима:

— Скупите се испред логора али да нико не пуца. Видећемо шта желе...

Окупљени, очекивали су долазак Француза. У светлости буктиња могли су да виде како се из масе људи која је наилазила издваја мања група и прилази њиховом логору. Вандејац, Сиви вук, Елегантни, стари Дормоа преговараће у име свих. Џек Донем и још неколицина кренуше им у сусрет.

— Здраво, Донеме!

— Здраво, Вандејче!

Парламентарци су се дуго гледали. Затим Вандејац проговори:

— Наши момци не могу да пристану на ову таксу. Они неће да је плаћају и одлучили су да се боре... Можда бисте ви могли нешто да учините с вашим... вашим посланицима.

Донем се жалосно осмехну. Али, пре него што је успео да проговори, један од његових другова га претече:

— Нас такса не погађа и читава ваша прича нас не занима... Реци својим друговима нек се сами сналазе. Најзад, ако нису задовољни нека се врате у своју земљу.

То је било речено са злобом. Елегантни уздахну, а Сиви вук стеже своје огромне песнице.

— Је ли то и твоје мишљење, Донеме? — запита Вандејац.

— Није... али то је без сумње мишљење многих. Хтео бих да знаш, Вандејче, да ја нисам против вас и, ако бих могао да нешто учиним...

Одјекнуо је пуцањ. Џек Донем остао је усправан још неколико секунди, а затим се сручио на земљу. Други пуцањ и Вандејац се ухвати за груди и паде крај њега. Нико није знао ко је те ноћи испалио та два хица (тек много касније дознало се да то није био нико од копача злата већ убачени агент гувернера Калифорније) али су они били довољни да настане општа пуцњава. И једни и други били су убеђени да је подло изиграно њихово поверење. Кад је зора сванула у долини је било рањеника на обе стране.

Три дана касније три стотине коњаника стигло је из Сан Франциска као појачање америчком логору. Смрт Џека Донема послужила је као изговор за многе прљаве послове. Раздељено је много долара и много обећања. Четвртог дана „заштитници“ реда успели су да убеде већину америчких копача да странце не само што треба натерати да плате таксу, већ да је то и згодна прилика да се Американци ослободе заувек тих опасних ривала. У зору петог дана пет стотина људи кренуло је да освоји Златну висораван.

— Има их много, али нас неће лако одавде отерати. Шта предлажеш, Вандејче?

Вандејац, опружен на грубо истесаним носилима, погледа Елегантног:

— Ја нисам желео да се тучемо... и нико овде није у суштини желео борбу. Али, Донем је оне ноћи необјашњиво убијен... Сада схватам многе ствари. Сметали смо господи из Фриска и они су нам послали своје убице. Дочекаћемо их као што смо некад дочекали аристократе и њихове убице... у Паризу... сећаш ли се?

— Окупићу момке... Треба да им говориш.

— Тренутак, Елегантни. Иди и нађи малог Жакоа с његовим добошем. И види да ли Парижанин још чува своју тробојну заставу. Нека је пободе на висоравни...

Окупљеним копачима је рекао:

— Богата висораван је наша и остаће наша све док се на њој буде вила ова застава. Имамо читаву ноћ пред нама да се спремимо за одбрану. Организујте чете, изаберите капетане. Елегантни, Жан-Батист Дипре и стари Дармоа знају како се треба бранити. А ти, Сиви вуче, изабери неколико трапера. Неопажено се спустите с висоравни и идите у помоћ. У долини има много Француза. Кажите им да треба бранити заставу која се некад вијорила на париским барикадама. Ми ћемо се борити док не стигнете. Издржаћемо без сумње два дана, можда три...

Браниоци Богате висоравни издржали су шест дана. Шест дана и шест ноћи одбијали су нападе из долине. Војници из Фриска покушавали су све да би заузели висораван. Једног јутра појавили су се са једним старим шпанским топом. Али, зар је устанике из 1848. године могао да уплаши један топ коме је место у музеју? Када су се ујутро седмог дана на северу и југу долине појавиле, певајући „Марсељезу“, чете Француза које је Сиви вук са својим траперима окупио, застава се још вила на Висоравни. Војници из Фриска устукнули су пред живом реком која је наилазила.

На Богатој висоравни добош је дуго добовао. Да објави победу и ода пошту мртвима. Вандејцу који је издахнуо трећег дана. Парижанину кога је метак погодио у тренутку кад је хтео да још више подигне заставу коју је некад подизао на барикадама. Елегантном, чије право име никад нико неће дознати и кога су нашли опруженог преко пушке док му је веверичји реп с његовог шешира пао и покрио рану на челу.

ИЗГУБЉЕНО ПАМЋЕЊЕ

Недавно је у један мали бифе у Паризу ушао просјак и замолио да му даду чашу воде. Власница бифеа Лили Буржар згранула се, јер је у просјаку препознала свог мужа који је за време рата био отеран у нацистички логор Бухенвалд, а после тога проглашен мртвим. Изненађена жена није могла ни речи да изусти и просјак је већ изишао из радње. После два дана опет је навратио и тад су га препознали и неки гости бифеа. Међутим, човек је изгубио памћење и не може да се сети ничег из свог ранијег живота.

Улица лекара

Харлеј стрит у Лондону држи један редак рекорд. Дуга је свега 800 метара, а у њој станује ни мање ни више него 800 лекара. Дакле, на сваки метар по један лекар.

ЗАУДАРА НА ЛЕНОСТ

Када је Марк Твен био још непознат, зарађивао је једне године свој хлеб као пољопривредни радник. Једног кишног дана он и остали радници склонили су се, кад је дошло време доручку, у шупу где су стајале пољопривредне алатке да би у сувом могли бар да једу. Усред њиховог доручка уђоше у шупу газда имања и његов син чији је једини животни циљ био уживање. Младић, који је себе сматрао паметним и духовитим, надувено диже нос увис и рече с гађењем:

— Овде страховито заудара.

— Ја не осећам ништа — покуша да му противуречи најстарији радник.

— Ипак страховито заудара — остајао је при своме млади кицош и — то заудара... заудара на леност.

Победнички и изазивачки погледао је тада младић, који у животу ништа својим рукама није урадио, све раднике редом.

— Сад и ја осећам — климну му одобравајући главом Марк Твен и устаде да би лепо обученог младића погледао право у очи.

— Тачно је — настави он — заудара на леност. Али, морам нешто да ти кажем. Пре него што си ти ушао у шупу, овде није ништа заударало.

Младић је бесно излетео из шупе праћен громогласним смехом радника коме се придружио и смех његовог оца.

НЕОБИЧАН РЕКОРД

Један становник Салцбурга, у Аустрији, сада већ седамдесетогодишњак, посећивао је од 1899. године до данас свако вече једну гостионицу где је редовно пио четири кригле пива. Тако је досад попио 85.000 кригли. Гостионичар је зато одлучио да свом сталном госту до краја његовог живота даје бесплатно четири кригле дневно.

Зрна знања

Боља је горка истина, него пријатна лаж.
Једна пчела не доноси много меда.
Буре без дна никад нећеш напунити водом.
Лош пријатељ гори је него усамљеност
И ћутање бива понекад награђено.
Коњ има четири ноге, али и он понекад поклецне.
Ко преплива море тај се баре не боји.

**

Крабе-путници

На Антилским острвима постоји врста морских ракова који живе на сувој земљи, путују по њој. на њој се хране. Они обитавају у рупама које сами копају — као зечеви. То су томломони које народ обично назива „сувоземни морски ракови“.

Сваке године у мају или јуну томломони напуштају планине у којима обично живе и крећу према мору. На ово велико путовање они полазе у групама толико многобројним да су путеви којима се крећу често потпуно покривени. То је, како каже један истраживач, једна врста војске која се креће увек у бојном поретку, не кварећи своје редове, у потпуно правој линији.

За време дневног марша крабе се двапут заустављају: једном да би јеле, а други пут да би се одмориле. Ако неко покуша да их прати и гони, оне се бране упорно, уздижу се на ноге, претећи пружају своје „маказе“ којима се служе као штитовима и као оружјем за напад.

Кад стигну до мора, томломони улазе у воду и купају се. За то време женке избаце у воду гроздове јаја која су им била закачена за реп. Из тих јаја, које таласи избаце на пешчану обалу, под утицајем сунчеве топлоте излегу се млади. Извесно време млади остају у близини мора и у његовој околини траже храну, а затим, кад ојачају, у групама крећу према планини одакле су њихови „родитељи“ дошли.

ФАРСТА — ГРЕЈАЊЕ КРАЈ АТОМСКЕ ВАТРЕ

Напредак корача брже него што се човек ослобађа старих навика. Шведски град Фарста, „град 2.000. године“, управо се довршава. Како ће се осећати први становници у њему кад знају да се у њиховој близини налази велики атомски реактор? Како ће им бити око срца док се у дугим зимским вечерима буду грејали уз топле радијаторе, кад знају да то што их загрева може да буде и убитачно? Може ли укроћена атомска енергија испод брда у њиховом суседству да се отме и побегне из гвозденог кавеза?

Шведска је мала земља али остварује велике планове за искоришћавање атома у мирнодопске сврхе. Она то чини без велике буке и већ данас може целом свету да покаже свој „град из 2.000. године“, у коме ће да живи око 50.000 становника, загреваних и осветљаваних атомском енергијом.

Град се зове Фарста, на њему је рађено пет пуних година, а удаљен је од Штокхолма 15 километара. У некада старој и лепој шуми птице и све животиње морале су да се повуку пред булдожерима и експлозијама динамита. У падини једног брда обраслог високим боровима, које се налази недалеко од Магелуменског језера, градитељи су избушили тунеле и једну огромну пећину у коју су ставили атомски реактор. Он је удаљен од самог града свега три километра, а налази се 30 метара испод површине, у наслагама гранита. У току 1961. године довршиће се радови око инсталације и реактор ће ступити у дејство. Његова снага износиће 125.000 киловата. Пара, коју буде стварао, покретаће турбине централе која ће давати електричну енергију и загревати воду за градско централно грејање.

Коришћење атома поставља многе и велике проблеме који још нису решени иако је Фарста већим делом подигнута и већ би могла да прими прве становнике. Радиоактивни отпаци бацаће се у оближње језеро, али државни органи су добили веома много протестних писама у којима се енергично захтева да се од тога одустане. Становници насеља на обали језера са великим негодовањем су посматрали сеобу реактора у пећину испод брда и сада се боре и против ове одлуке сматрајући да ће отпаци бити смртоносни за живот у језеру и око њега.

Пошто употреба атомске енергије у индустријске сврхе још није рентабилна, шведска држава је помогла изградњу реактора са око 14 милијарди динара а град Штокхолм са око 2,5 милијарде динара. Поред два реактора који већ функционишу, и овога који се довршава, Шведска се спрема за израду четвртог атомског реактора.

ДЕВОЈЧИЦЕ СЕ ЗАБАВЉАЈУ У ЈЕДНОМ БЕТОНСКОМ БЛОКУ, ДЕЛУ СМЕЛИХ ВАЈАРА

Папир који ће трајати четири века

Институт у Вилмингтону, у Сједињеним Државама, израдио је нову врсту папира који ће, за разлику од данашњег који издржи највише неколико десетина година, трајати четири века. Нова врста папира биће знатно скупља од обичног и због тога ће се углавном употребљавати за документа од трајне вредности.

Казна за неуредне

У средњем веку, кад још није било канализације, смеће, отпатке и прљаву воду бацали су једноставно кроз прозор на улицу. Једино се морало пазити да смеће не падне на кога пролазника. Онога ко би се о овај пропис огрешио, стражари би провели кроз све улице насеља а становници су тада имали право да на њега бацају разне отпатке. Да не би могао да се брани осуђени је за време те непријатне шетње морао у свакој руци да носи по ведро воде.

Помогле му цигарете

На пролазу кроз Лисабон, Ернест Хемингвеј није добио дозволу да посети коцкарницу пошто му је легитимација остала у другом капуту. Тада он извади из џепа пакло цигарета, на чијем је омоту била слика британског морнара с брадом и изјави:

— То је моја слика.

Португалци су ово примили као истину и пустили га.

— Имао сам срећу — причао је доцније писац — што сам баш тада случајно био купио овакве цигарете, јер, иначе, пушим оне са сликом двогрбе камиле.

После вас, молим

Данашња фраза учтивости „После вас, молим!“ била је пре неколико векова у Венецији и Фиренци само израз опрезности. Убистава иза леђа било је толико много — судећи према старим хроникама само у XIV веку у Италији их се догодило 23.000 — да нико више није веровао ни пријатељима ни рођацима, већ је радије пазио да му се никад нико не нађе иза леђа. То своје неповерење људи су завијали у плашт учтивости.

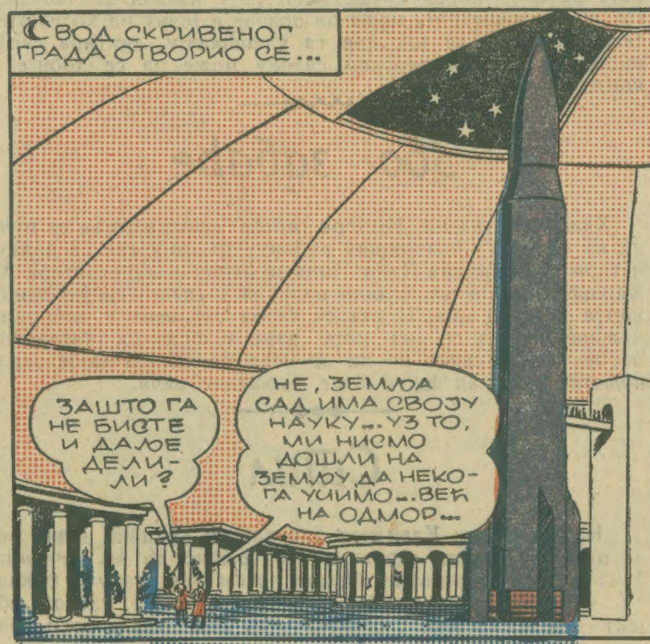
МАНДРАК и СНЕЖНИ ЧОВЕК

ЛЕСТЕР
укротитељ лавова

Лестер је био укротитељ лавова. У ствари он никад није желео да то постане, али се то ипак догодило.

Био је он, како се каже. „сваштар“ у једном циркусу — радио је све и за свакога, кад год се указала каква потреба. Тако је ишло све док се једне ноћи „Силни Макс“, укротитељ лавова, није разболео због чега није могао да изведе своју тачку са лавовима.

Лестер је пре тога сваке вечери пратио програм, а нарочито је пажљиво гледао шта Макс ради са лавовима и увек се дивио његовој храбрости и вештини. Чинило му се да сам никада неће смети ни да покуша нешто слично. Али, испало је друкчије. Када се Макс разболео, власник циркуса је позвао Лестера и кратко му саопштио:

— Лестер, ја сам решио да ти пружим велику прилику. Да Максова тачка не би пропала, неко мора да га замени. Буди то ти.

— Господине Клинг, па ја никако не бих био у стању да изведем ту тачку — одговорио је преплашени Лестер.

— Глупости — дочекао га је Клинг. — Те су животиње мирне као мачићи. Оне тако добро знају своје „улоге” да ти нећеш морати нимало да се мучиш. Само лепо стани на одређено место са бичем у руци и показуј им кад и шта да раде, као што си већ сто пута видео да Макс чини.

И тако се Лестер појавио у кавезу са бичем и у Максовој униформи. Успео је да изгледа храбар и трудио се да савлада страх од кога су му колена клецала и, безмало, ударала једно о друго.

Додуше, оно што је Клинг рекао, била је истина, али ипак. Лавови су познавали тачку толико добро да су могли и без укротитеља да је изведу. Али већ сама помисао да треба да уђе у кавез и да ће се затворити врата за њим а он остане унутра сам са лавовима, учинила га је тако слабим да је осетио муку. Али покушао је да дâ све од себе.

Тачка је прошла добро. Лавови су извели све што је било у програму. Када се заорио аплауз и лавови отишли кроз решеткасти тунел Лестер је једва веровао да је готово. Пријатељски лупнувши Лестера по рамену Клинг му је изразио задовољство.

— Ух! — одахнуо је Лестер када се вратио у гардеробу. — Баш сам срећан што је ово мирно прошло. Ваљда нико није приметио колико сам премирао од страха а Макс ће оздравити до сутра увече.

Међутим, Макс није оздравио и лекар је чак рекао да неће ускоро ни да се врати у арену. Њему је потребан дуг одмор од најмање шест месеци.

Помислило би се да, када је Лестер прегурао прво вече, сада је већ лако и да ће наставити извођење програма без страха. Али, он је једва преживео прво вече.

А друге вечери, највећи лав Рекс је гледао у Лестера и није се ни покренуо, као да је хтео режањем да каже:

— Ја знам да ти ниси Макс и нећу да учиним оно што ти од мене тражиш.

Лестер је опет морао да пукне бичем. Трудио се да му глас зазвучи енергично када је рекао:

— Горе, Рекс!

Али Рекс није имао намере да се покрене, а да би ствар била трагичнија ни остали лавови који су дотле мирно седели на својим местима, видевши Рекса, нису послушали Лестера. Почели су да шетају около по кавезу. Лестер није знао шта да ради од јада и беса.

Немилосрдна публика није имала нимало разумевања за његове муке. По арени се разлегло бучно „Уа, уа! Хоћемо „Силног Макса”. Клингу није остало ништа друго, него да нареди да се брзо отворе врата тунела и сви лавови врате у своје кавезе.

Лестер је изишао ојађен. „Ово је крај — помислио је — Клинг ће побеснети. Отпустиће ме и ја ћу остати без циркуса који сам толико волео“.

Али Клинг није имао намеру да га отпусти.

— То се може свакоме догодити, Лестер — рекао му је благо. Хоћу да те сутра увече видим опет у кавезу. Али овога пута буди чвршћи. Гледај Рекса право у очи и дај му на знање да ти заповедаш. Мора да осети да си ти „газда“. А ја знам да ти то можеш.

И ето, опет исто. За тренутак је помислио да напусти циркус, али га је толико волео да то није могао учинити.

Следеће вечери, баш када је облачио униформу, Лестер је чуо неке гласове напољу. Провирио је из шатора.

— Рекс је побегао — викао је један кловн.

— Помоћ, помоћ — вапила је маса света са свих страна.

Лестер се престравио, али је узео бич у руке и кренуо. Поред ограде чучао је један дечак очију широм отворених од страха, и уста такође из којих као да је покушавао да пусти крик. Према њему је полако али сигурно ишао Рекс. Осетивши Лестера за собом Рекс се само окренуо и зарежао. Погледавши дечака, тако маленог и тако престрављеног и Рекса, тако моћног, великог и застрашујућег, Лестера је одједном почео да обузима неки бес. Намах је заборавио на страх. Појурио је и поставио се између Рекса и дечака.

— Назад — грмнуо је на лава.

Боја његовог гласа била је друкчија, глас је звонио оштро. Затим је пукао бичем, гледајући стално животињу право у очи. Рекс је видео, изгледа, да овога пута нема шале. Никада дотле није приметио да неко може толико да се наљути. И тако, пред свима, он се полако окренуо и одгегао ка свом кавезу где је, одабравши место, сасвим мирно легао.

А те ноћи, када се Лестер појавио у арени, сва публика је скочила на ноге. Проломили су се поклици:

— Живео Лестер, најхрабрији укротитељ лавова.

НЕОБИЧНА САРАДЊА

Један њујоршки грађанин, извесни Френк Мергер, добио је недавно натраг свој новчаник који је сматрао неповратно изгубљеним: неко му га је украо у гужви новогодишње ноћи. Новчаник му је достављен преко поште уз доплату порто-марке. Лична документа, возачка дозвола и полиса за осигурање били су у новчанику; недостајао је само — новац.

То није први случај да један грађанин Њујорка на овај начин добије свој украдени новчаник. У просеку пошта сваког дана око педесет новчаника или женских ташни врати сопственицима. У првим данима ове године тај број се пењао на преко две стотине.

О овој необичној појави један виши службеник њујоршке поште је изјавио:

— Ми веома добро сарађујемо са џепарошима. Пошто узму новац. они новчанике са осталом садржином — документима и другим папирима — обично убаце у најближе поштанско сандуче. Из остављених докумената ми видимо ко је власник новчаника и сместа му га достављамо уз наплату обичне поштанске тарифе увећане за порто-марку, која се свуда у свету ставља на све немаркиране пошиљке.

Њујоршка пошта је у принципу против крађа, али јој, изгледа, то не смета да успешно сарађује са џепарошима.

— Зар није боље жртвовати неколико долара за порто-марку него имати петљавине око поновног вађења изгубљених докумената? Сопственици новчаника увек нам срдачно захвале кад им доставимо њихове украдене новчанике — каже овај службеник.

О томе колико пошта зарађује на порто-маркама, он није хтео да каже. Изгледа да се њујоршка пошта боји да би јој се могло пребацити да она из „сарадње“ са џепарошима извлачи знатну добит.

ТИХА ВОДА БРЕГ РОНИ

Човек се неће ослободити лоше навике на тај начин што ће је наједном бацити кроз прозор. Треба је спуштати степеник по степеник док је заувек не изнесе на улицу. — Марк Твен.

Зрачење и птице

Зрачења која се још осећају као последица атомских проба озбиљно угрожавају птичји род, тврде орнитолози. Британски, афрички и аустралијски научници испитујући неке врсте птица, нарочито селице, опазили су чудне промене у облику, дужини и боји неких птица. Британски стручњаци тврде да су неке птице-селице које зиму проводе у југозападној Африци знатно промениле своје перје; код неких птица те промене биле су толике да су орнитолози у први мах мислили да је у питању нека сасвим нова, њима непозната врста. Најизразитије промене на птицама запазили су аустралијски стручњаци код птица које су долетеле са пацифичких острва из подручја атомских проба. Оне не само да су имале сасвим другачије перје, већ су и њихова тела одавала већу дозу радиоактивности.

И у фризерницама...

Један фризер за мушкарце у лондонској богатој четврти Мејферу испред сваког седишта у својој радњи уградио је недавно у огледала по један телевизијски пријемник да би на тај начин „скратио“ време својим муштеријама. Чај, кафа, сендвичи или ситни колачи који се за време бријања и шишања нуде муштеријама постали су у Лондону веома честа појава.

У мушком фризерском салону чувеног лондонског хотела „Савој“ поред сваке муштерије налази се телефон По жељи, муштерија може да позове и једну од хотелских секретарица и да јој, док га улепшавају, диктира своја писма. У том фризерском салону може да се добије и комплетан ручак.

Због забаве

Хиљаде читалаца „Њујорк тајмса“ сваке недеље се муче да на слици уз позоришну рубрику открију где се налазе четири слова имена Нина. Нина је ћерчица илустратора Ал Хиршфелда. Он њу толико воли да у свакој својој слици уцрта и њено име. Некад су слова скривена у наборима хаљине, некад се она могу наћи у фризури насликане особе... Али свако ко их пронађе одахне са више задовољства него кад други реше укрштене речи.

Стил

Кад је Жорж Клемансо био главни уредник једне редакције, од својих сарадника је тражио да им реченице буду кратке и прецизне. Једном новом сараднику је рекао:

— Желим само кратке реченице: именицу, глагол, објект — и доста. Ако баш желите да напишете и неки придев, онда, молим вас, дођите код мене на трећи спрат и питајте ме да ли је то потребно.

СТИПСА НЕВЕРНИКА

Познато је да је у време процвата феудализма у Европи утицај католичке цркве био огроман. Римске папе играле су и на политичком пољу много већу улогу но многи цареви. Али „намесници бога на земљи“ нису тежили само политичкој власти. Они нису бирали средства да би учврстили економску базу цркве.

У ткачницама у Фиренци израђиване су у то време веома лепе вунене тканине које су одатле разношене далеко на запад и на исток. Цена ових тканина у многоме је зависила од тога колико су успешно биле обојене. Али, бојење тканина није увек било лако. На пример, лепа црвена боја, која се добијала из корена биљке broћа, није пријањала уз вуну. Тек пошто би се вунена тканина „обрадила“ нарочитим раствором стипсе могла се обојити у црвено. Исти је случај био и са још неким биљним бојама.

Фирентинци су куповали стипсу у Египту и Турској. Тај бели прашак био је веома скуп, али се без њега није могло радити. Једног дана наслаге драгоцене сировине биле су откривене у самој Италији. Схвативши какав би то извор прихода могао да постане, римски папа сместа је приграбио налазиште стипсе, а да би јој осигурао продају прогласио је увожену стипсу из Турске и Египта „стипсом неверника“. Отада је куповина ове стипсе била забрањена под претњом проклетства и купци искључени из цркве, што је у оно време била казна готово равна смрти. Између тканина бојених „стипсом неверника“ и „папском стипсом“ није било разлике — сем што је „неверничка“ сировина била јевтинија иако је доношена из далека — али су зато у папску касу стале редовно да притичу знатне своте.

РЕКОРД

Едит Пијаф, позната певачица, поставила је недавно необичан рекорд. Пре него што је пошла на велику међународну турнеју морала је да одговори својим обавезама према произвођачима грамофонских плоча. Зато је пуних пет часова без прекида снимала своје нове песме.

»СВАТОВИ« разоружали стражаре

Дакле, нећеш да одговараш на питања! — сиктао је усташки таборник на Живка Бронзића, руководиоца скојевске групе села Свинице које се налази на прузи Суња—Новска. Усташе су га ухапсиле још у првим данима устанка због револуционарне делатности.

— О себи сам рекао све.

— Говори, који су комунисти у селу?

— Рекао сам да не знам — одговорио је мирно Живко.

— Знаш! Добро знаш...

— Добро, ако баш хоћете. Знам, али нећу да кажем.

— Бирај! Или ћеш одрешити језик, или ћеш бити стрељан — запретио је таборник оштро.

— Да одговарам нећу...

— Онда ћеш бити стрељан — закључио је таборник и изашао.

Живко је остао сам у одаји на спрату сеоске куће. Размишљао је шта да чини. Да скочи кроз прозор? Али руке су му биле везане. Пришао је прозору и уз крајње напоре успео да отвори крила. Промолио је главу и ослушнуо. Стражар је шетао на другој страни. Висина се у тами није могла одмерити. Ипак је решио да скочи.

Пад је био тежи него што је очекивао. Оштар бол га је пресекао, али је смогао толико снаге да устане и замакне иза ограде.

Стражар је чуо туп удар. Дотрчао је до прозора, осврнуо се и приметио да неко бежи. Онако насумице опалио је за њим. Метак је одлетео у празно, али је пуцањ пробудио усташе. Настала је узбуна. Сви су истрчали на улицу, претражили читаво насеље и најближу околину. Било је све узалуд јер се Живко већ налазио на сигурном месту.

Чим је мало залечио повреде од пада, приступио је месној партизанској групи којом је руководио Петар Бабић.

Оружја није било за све. До њега се тада тешко долазило: пушке су отимане од непријатељских патрола и усамљених војника, а аутоматског оружја готово ни за лек није било. Желели су да стекну макар један пушкомитраљез а до њега се могло доћи једино нападом на стражу која је чувала постају Горњи Храстовац и пругу.

Партизанске снаге су за такав подухват биле премале. Нешто је ипак ваљало учинити. И нашли су решење.

Позвали су једну скојевку и објаснили јој шта треба да учини. Иако је било доста ризично, пристала је да помогне.

Одређеног дана, крајем децембра 1941. године, девојка се обукла као невеста. Поред ње су у саонице поседали скојевци, снажни бирани младићи обучени у народну ношњу тога краја. Искитили су се као сватови и напунили џепове флашама ракије а оружје посакривали испод капута.

Саонице су појуриле по замрзлом снегу ка Горњој Храстовици. У даљини, пред снежном ивицом хоризонта извијали су се у вис стубови плавкастог дима. Кроз сумаглицу се назирала и зграда постаје, а ускоро се могао видети и стражар пред њом.

— Спремите се! — наредио је кратко руководилац групе.

Живко је руком опипао оружје, накашљао се и запевао сватовац. Остали су прихватили из свег гласа. Да би било још уверљивије, уз песму се и пило.

Кад су стигли до зграде пред којом је стајао стражар, кочијаш је зауставио саонице. Флаше су ишле од руке до руке. Стражар је застао и радознало се загледао у веселе младиће. Петар је спазио треперав, уздржан осмех на његовим уснама мало отеченим од мраза, па га је као брижно припитао:

— Како је, пријатељу, је ли ти хладно?

— Није баш много — узвратио је овај цупкајући потпетицама.

— Тргни мало да се загрејеш — понудио га је Живко вадећи из џепа флашу.

—Не могу — опирао се он — дужност... не сме се.

— А где су остали, они бар могу — додао је Петар.

— Тамо, горе, греју се у кући — показа руком стражар па, пазећи да га ко не би видео, прихвати флашу, принесе грлић уснама и отпи неколико гутљаја.

— Иди зовни и остале — окренуо се Живко другу поред себе — нека дођу да заједно пијемо.

Младић је скочио са саоница. За њим су сишли и остали „сватови“ клатећи се у ходу као да су пијани.

Стражар је руком дао знак младићу да стане.

—Зваћу их ја — казао је и почео поименце да их позива.

Они су, не слутећи ништа, један за другим излазили из куће и без резерве придружили се сватовима. Живко је опет запевао. Флаше су кружиле, а када су већ биле добро отпивене, руководилац групе је дао знак за почетак.

Партизани су одједном навалили на непријатељске војнике, толико ошамућене изненадним нападом да у први мах нису били кадри да пруже ма какав отпор. Кад су се неки расвестили почели су да се бране и насртали на сватове. Али то је кратко трајало и партизани су их савладали — скинули им оружје, покупили муницију и опрему, стрпали све у саонице и, уз звоњаву прапораца, нестали у снежном пространству изненада као што су и дошли.

Тако је Бабићева група дошла до драгоценог плена: двадесетак пушака и једног пушкомитраљеза.

Сутрадан је из Суње кренула војска у потеру. Партизани су знали да ће непријатељ, уколико не нађе њих, искалити свој бес на становништву. Да би то спречили, решили су да сачекају противника.

Заподенула се оштра борба. Усташе су жестоконазаљивале. Партизани су одбијали јуриш за јуришем док се најзад предвече непријатељ није повукао у свој гарнизон.

То је био први већи окршај ове партизанске групе и прва њена значајнија победа.

Шаљапинових сто корака

Било ми је 25 година када сам се нашао у Њујорку без посла, више гладан него сит. То ми се већ догађало и у Цариграду, Паризу и Риму. Али наћи се без посла у Њујорку, где и сам ваздух мирише на успех, делује на човека понижавајуће. Дане сам проводио шетајући улицама пошто нисам био способан, и поред моје ватрене жеље, да пишем на енглеском језику. Излазио сам из куће понекад највише због тога што нисам хтео да сметам газдарици.

Једног дана сударих се у Четрдесет другој улици с једним високим плавим човеком. Био је то Фјодор Шаљапин, велики руски певач. Још као дечак често сам стајао у реду да бих купио улазницу за трећу галерију у позоришту где је он певао. Доцније као дописник из Париза једном сам га и интервјуисао. Мислио сам да ме неће препознати али сам се преварио.

— Да ли сте заузети? — упита ме он.

Ја нешто промрмљах, а он као да је осетио мој тежак положај предложи:

— Правите ми друштво до хотела. Није далеко — ту на углу Бродвеја и 103. улице. Можемо и пешице.

Било је подне и ја сам дотле већ био пешачио пуних пет часова, па му скренух пажњу да је наш пут дуг готово шест километара.

— Не — прекиде ме он у пола речи — нема дотле ни сто корака.

— Како сто корака? — изненадих се.

— Ја не говорим о хотелу, већ о стрелишту у Шестој авенији.

Ускоро стигосмо на стрелиште где су неки морнари гађали и стадосмо да их гледамо. Нешто касније настависмо пут.

— Сада — рече ми он задовољно — остаје нам још један километар.

Слегох раменима. Брзо смо стигли до Карнеџи хола. Шаљапин ми тада исприча како воли да посматра људе који купују улазнице за концерте филхармоније.

— На сто метара одавде налази се зоолошки врт. У њему је један горила који ме веома подсећа на једног тенора — рече ми Шаљапин и ми кренусмо.

Тако дођосмо и до кавеза у коме се налазио горила. Пошто смо превалили још 1200 метара стигосмо на Бродвеј где застадосмо пред једном радњом. Кад смо угледали киселе краставце Шаљапин ми рече да га они подсећају на младост, али му је лекар сада строго забранио да их једе.

Чудио сам се како не осећам умор иако смо толико дуго пешачили. После краћег задржавања у Деведесетој улици где смо се дивили изложеном воћу, стигосмо до хотела.

— Шетња није била дуга, зар не? А сад идемо на ручак — рече смешећи се Шаљапин.

После обилног ручка мој домаћин ми објасни зашто је хтео да пређемо пешке шест километара.

— Немојте да заборавите ову шетњу — примети он озбиљно. — То је уствари за вас једна мала лекција: никад не треба да вас узбуђује растојање које вас дели од циља. Мислите увек само на оно што је од вас далеко једва сто метара. Исто тако не узбуђујте се због неке далеке будућности. Мислите на ситне, скромне радости сутрашњице.

Прошло је доста година. Шаљапин већ више није био жив, али ја сам се увек сећао његове филозофије. Нарочито кад сам се одлучио да учим енглески. Нисам више хтео да кажем: „треба ми много година да савладам овај језик“. Него: „данас ми је у уводнику „Тајмса“ било непознато само 28 речи. Сутра ће их бити вероватно мање“.

Можда је ваш циљ заиста далеко? Али зато има само сто корака до Шесте авеније. Ако превaљујете етапу по етапу, не само да ћете стићи до циља, већ ћете успут још и уживати у многим лепим стварима.

(Из бележнице новинара Фредерика ван Рина)

ЗА ЊИХ НИЈЕ БИЛО МЕСТА...

Међу великим писцима и филозофима који нису имали приступа у Француску академију налазе се Декарт, Паскал, Молијер, Стендал, Балзак, Флобер, Доде, Мопасан и Зола. „Бесмртници“ су нарочито били упорни у својој одлучности да не приме у академију славног писца Емила Золу. Његова кандидатура истакнута је први пут 1. маја 1890. године када је остала упражњена фотеља Емила Ожијеа. То је био и његов први неуспех. Али Зола није био човек који се лако обесхрабри. У току једанаестогодишњег периода, до 1901. године, Зола је постављао своју кандидатуру сваки пут када би се указало празно место.

Само једанпут, 1896. године, он је имао озбиљне шансе да уђе у друштво четрдесет Француза који још за живота постају бесмртни — када је остало упражњено место Александра Диме. Гласало се три пута и најзад је уместо Золе изабран безначајни и данас заборављени Андре Терије.

Тако је Зола чије су се изузетне снаге сви плашили, за 11 година облачио зелено одело кандидата за академика — 31 пут. Он би свакако истрајао у својим напорима и можда би једног дана најзад био изабран да га смрт није предухитрила.

НЕВОЉЕ С ХИМНОМ

Музички одсек британског адмиралитета припрема ново, исправљено издање две стотине националних химни које енглеска флота свира приликом својих званичних посета разним земљама. До химне под бројем 107 све је ишло добро. Ту, код химне „Поздрав и марш за његову висост султана од Муската и Омана“ рад је запео. Музички стручњаци адмиралитета нису могли нигде да нађу новију верзију химне. Због тога су министарству спољних послова послали кларинетску партитуру старе верзије да би је оно преко британског генералног конзула у Мускату проверило.

Протекло је шест недеља без одговора а тада је министар спољних послова лорд Хоум добио од генералног конзула Ц. Филипса следећи званични извештај:

„Милорде, имам част да се позовем на допис бр. 8 вашег лордовства у коме сте ми наложили да за господу милорде-комесаре адмиралитета проверим да ли приложена кларинет-партитура представља исправну и данас још важећу партитуру националне химне „Поздрав и марш за његову висост султана од Муската и Омана“. Приликом извршавања овог задатка наишао сам на извесне тешкоће.

Од 1937. године султан нема ниједан оркестар. Колико је мени познато, ниједан поданик султана не зна да чита ноте; ова способност сматра се код огромне већине становника за грешну. Директор Британске банке за средњи исток зна ноте, али нема кларинет.

Чак и кад бих имао овај инструмент на располагању, то би мало користило јер је великодостојник коме се у одсуству султана указују званичне почасти и који би морао да познаје химну — глув.

Срећом, успео сам да набавим једну плочу коју вам достављам са овим извештајем. На једној њеној страни налази се снимак химне „Поздрав и марш за његову височанство султана од Муската и Омана“ у извођењу једне британске војне капеле.

Први део мелодије, коју је 1932. године компоновао диригент једне крстарице њеног величанства, одговара клавирској интерпретацији кларинетске партитуре коју сте ми послали а коју ми је извео горе поменути директор банке.

Једини даљи доказ за тачност нота до кога сам могао да дођем јесте чињеница да је музика с плоча подсетила неке британске грађане, који овде већ годинама живе, на мелодију коју је једном, данас више непостојећи оркестар у међувремену расформиране пешадије Муската свирао а која је међу подофицирима војних снага њеног величанства називана „Нека бог ослепи султана“.

Од министра за спољне послове обавештен сам да више не постоји ниједан државни акт приликом кога се химна званично свира.

Колико је познато, химну је последњи пут приликом једног вечерњег пријема султанов министар војске свирао на грамофону, после чега је нехотице сео на плочу и она се разбила!“

БАЛУБЕ

Данас се врло много говори и пише о Балубама у Конгу, тим прогоњеним присталицама легалне конгоанске владе и убијеног Патриса Лумумбе, који је такође припадао Балубама. Ко су управо Балубе, зашто се баш они супротстављају Чомбеу и Калонџију? Зашто Балубе у ствари чине у Конгу најнапреднији етнички елеменат, најреволуционарнији слој нове републике? Можда би кратак осврт на њихову етничку структуру могао донекле да пружи одговор на ова питања.

Јужни Конго је богата земља — називају га афричким елдорадом. Рудна блага: бакар, уран, злато, дијаманти, каучуково дрво, банане, палме, кукуруз, маниока, просо, кудеља, пловне реке — омогућили су да услови за живот људи у овом делу Конга буду лакши и бољи него на северу, где непроходне џунгле између 4. степена северне и 4. степена јужне ширине представљају препреку економском развоју, културним везама међу појединим племенима и онемогућавају ширу привредну делатност. Овде, у јужном Конгу, управо ови економски и географски услови учинили су да се већ у 15. и 16. веку створе јаке државне организације: Конго, Лунда, Луба.

У потрази за бољим условима живота, средином 16. века патријархално племе (Ба) Сонге продрло је са североистока у област између Луалаба језера на истоку и Канда-Канда на западу. Долазећи из области великих језера Викторија, Алберт и Тангањика, где су већ постојале државне организације, Сонге, као носиоци напреднијих друштвено-економских односа, покорили су низ аутономних матријархалних племена у овој области.

Конголо, ратник и ловац из племена Сонге основао је прву државу Луба. Господари су примили језик домородаца. То су били зачеци стварања моћне државе Луба и језика килуба.

Нешто доцније, друга миграциона струја, такође са североистока, матријархалног племена Буи продрла је у ову област. Године 1585. освојио је државу Конгола Илунга Мбили из овог племена и створио другу државу Луба, која се простирала од језера Тангањике до Канда-Канда.

Почетком 17. века унук краља Мбили, ловац и јунак Цибинда Илунга, оженио се сестром поглавице суседних Лунда и основао моћну Лунда-Луба династију, која је давала најјаче државне организације јужног Конга до краја 19. века.

Друштвено уређење државе Луба било је двојако. Док је код већине преовлађивала сеоска или родовска организација са правом наслеђа по мајци, владајући слој државе Луба, који су били и господари ове земље, представљали су носиоце феудалног друштвеног уређења са изразитом хијерархијском поделом власти. Апсолутни владар био је краљ — представник патријархата и владајућег слоја. Поред краља владала је краљица мајка и краљева сестра — представнице матријархата. Краљева сестра је била мајка будућег краља. Ове су имале своје сопствене резиденције, управу и велику слободу у избору и отпуштању својих мужева. Поред краља, мајке и сестре земљом је управљало и шест провинцијских краљева, племенских поглавица.

Специфичан значај овој краљевини давао је низ ритуала који су апсолутну власт краља на земљи доводили у везу са његовим божанским пореклом. Био је увек неприкосновен: нико од поданика није смео да види краља када једе, он није смео да додирне земљу, итд, итд. Знаци краљевског достојанства били су прстен и брада и њу су смели поред краља да носе само највиши представници власти.

Владајући слој Луба био је етничко језгро Балуба. Они су пресељавали поједине родове Балуба племена у разне делове земље, стварајући на тај начин себи ослонац у тек ратом добијеним и присаједињеним областима. Непокорна племена су делили и расељавали на све стране међу Балубе од којих су током времена примили језик. Тако се већ пре неколико векова почео стварати и заједнички језик — килуба са неколико дијалеката. Истовремено је деловао и процес изједначавања културних односа и стварања народа Балуба.

Данас Балубе представљају конгломерат племена негридне, црначке, расе са заједничким језиком који припада Банту језичкој групи. У Балубе се рачунају: на северозападу Бена Лулуа, на североистоку Сонге, на рекама Луалаба-Ломами централне Лубе, Санге у Катанги, Каонде у Северној Родезији, врло раслојене источне Лубе: Луба-Хемба, као и известан број племена који не говоре луба језиком.

Сва ова племена настањују велику територију од северних обала језера Тангањике до горњег тока реке Замбези у Северној Родезији и од племена Бакуба на западу до Моеро језера на истоку, обухватајући горње токове готово свих левих притока Конга: Касаи, Санкуру, Ломани, Луалаба, Кулунга.

Главно занимање Балуба, најзначајнијег и најкарактеристичнијег народа јужног Конга, било је и остаје примитивна земљорадња, риболов и лов. Услова за гајење крупне стоке нема; главне домаће животиње су коза, кокошка и свиња, коју су увезли Европљани. Врло много љубави поклањају голубовима.

На високом ступњу је добијање и обрада метала, нарочито бакра. У Катанги, која је од 1911. године индустријски базен за добијање бакра, нађено је мноштво рударских јама које указују на давнашње бављење становништва рударством. Балубе су били чувени ковачи оружја и израђивачи накита од гвожђа. Уметност Балуба — балуба стил, дрвене пластике и скулптуре, заузима најважније место у Конгу.

Близина високо развијених рударских базена омогућила је развој производних снага, а тиме и свести код становника. Белгијска управа пресељавала је у рударске базене целе породице Балуба-радника. Сем тога, Белгијанци су овде доводили на принудан рад и раднике из целог Конга. Многи су се ту стално настанили, примили језик и културу и постали праве Балубе. На тај начин је омогућено повезивање дошљака и староседелаца у један компактан друштвени слој, који је, у афричким условима, пошао процесом стварања радничке класе. Катанга је за време белгијске управе постала центар антиимперијалистичког народно-ослободилачког покрета целог Белгијског Конга. А Катанга, то су Балубе.

Сем тога, постоји још једна карактеристика која утиче на компактност Балуба. Иако се још и данас осећа извесна разлика између појединих племена и етничких групација у конгломерату Балуба, код њих је изразито осећање чврсте повезаности и међусобне припадности, као и заједнички језик.

Балубе су моћан народ. То се пре свега види по томе што је и после пропасти државе Луба језичко и културно јединство остало и данас. Језиком килуба говори 3,500.000 људи, што чини једну трећину становника Конга. На овом језику се предаје у школама и издаје неколико листова. Белгијанци су хтели да овај језик постане званичан језик домородачког становништва Конга.

WALT DISNEY'S ШВАЈЦАРСКИ РОБИНЗОНИ

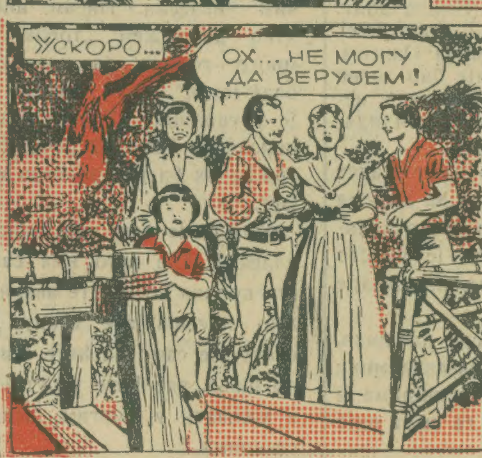

УВРЕДЉИВИ И ДУХОВИТИ БРАМС

Композитор Јоханес Брамс није се често љутио, али кад се наљути био је врло жесток. Једног дана, у кући неког свог пријатеља он се упусти у препирку са осталим гостима. Пошто су готово сви били против њега, он се разбесне и поче да вређа присутне. Најзад, кад више није могао да издржи, узе свој капут и журно пође напоље, али се заустави на вратима, окрете се и , са хумором, добаци гостима:

— Ако има неког кога нисам стигао да увредим, молим да ме извини!

ПЛЕМСТВО МЕРИНО-ОВАЦА

Француска је једина земља у којој има потпуно чистокрвних оваца расе мерино. „Педигре" сваке мерино-овце из стада у Француској чува се у Националном уреду за сточарство, у Рамбујеу, где се може пронаћи порекло све до отприлике 1760. године.

ПАКОСТ ЗБОГ ЕВРОПСКИХ АУТОМОБИЛА

Сједињене Америчке Државе дуго су биле највећи произвођач аутомобила на свету коме нико није могао да конкурише. Кад су поједине марке европских лаких аутомобила почеле да продиру на америчко тржиште, прво се јавио отпор, па огорчење, али то ништа није помогло. Да искале свој бес, неки Американци су у једном делу њујоршке луке поставили велике натписе од којих један гласи: „Израђујемо јевтине орманчиће за енглеске и европске аутомобиле".

ШТА ЧИТАЈУ ФРАНЦУЗИ

Према једној статистици, Французи читају највише материјале из географије 28%, медицине 23%, историје 20%, популарно написане текстове из области машина и механике 19%, о васпитању 19%, о куварским вештинама 19%, путописе 18%, о повртарству 18%, из књижевности и уметности 18%, о економским и политичким проблемима 17%, о филозофији и религији 18%, о моралу и вештини сналажења у животу 17%, и најзад из области животног позива 26%.

После совјетских научника, који су извршили опсежна испитивања дуговечности совјетских стогодишњака, истом проблему су пришли и Американци, али на други начин. Они су само анкетирали известан број грађана од 95 и више година. Чланак који доносимо у знатно скраћеној верзији написали су доктор Џорџ Галуп и Иван Хил.

ТАЈНА ДУГОГ ВЕКА

Према подацима државне статистике, у САД данас живи више од 29.000 становника старијих од 95 година. Другим речима, они су рођени у време када је постојало мало вероватноће да се доживи дубока старост, јер је свако шесто дете умирало пре навршетка прве године живота. Они не само да су прешли просечан век од 42 године, који је важио за децу рођену 1860, већ су прешли и данашњи просек од 70 година.

Да ли су то постигли наслеђеним особинама, начином исхране или врстом занимања? Да би се одговорило на ова питања, одабране су 402 особе, 152 мушкарца и 250 жена.

На питање: „Како објашњавате ваш изузетно дуги век?", 28% њих уопште ништа није одговорило, 22% је одговорило да у томе немају никаквих заслуга, 17% да су схватили живот такав какав јесте, 16% сматра да је суштина у томе што су много радили, 11% због наслеђених особина, 9% зато што су увек имали уредан сан, кретање и исхрану.

Пада у очи да добар део ипак сматра умереност као важну чињеницу за дуг век. Али има и обрнутих случајева — да се доживела дубока старост мада се није водио умерен живот. Такав је случај једног зубног лекара који је целог века био страстан пушач.

Већина ових стогодишњака није учествовала у потери за златом која је својевремено обухватила готово целу Америку. У то време они су били млади људи, али их пустоловина није привлачила. Никаква „златна перспектива", наговарање суседа, свакодневне поворке трагача за златом који су пролазили крај њихових прозора, нису их помакли с места. Били су задовољни својим начином живота и имовним стањем, мада су у већини живели веома скромно.

Од 250 жена, само је њих 18 пушило, и то повремено. Међу мушкарцима њих 71% били су „прави" пушачи 50 или више година. Занимљиво је да је свега њих 15% пушило цигарете, а остали само цигаре или на лулу и нису увлачили дим. Није искључено да ту лежи узрок што њих 87% не болује од срца а 65% имају нормалан крвни притисак.

Слична умереност је и у погледу алкохола. Већина га је употребљавала само као лек. Отприлике 60% жена и 25% мушкараца никад нису окусили пиће.

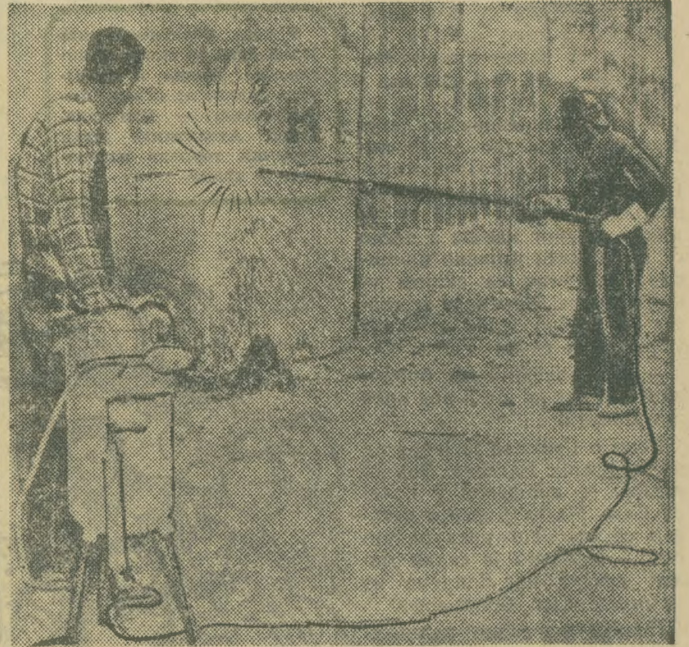
На питање: „Да ли су наслеђене особине имале значаја за вашу дуговечност?", 73% су одговорили да су имали оца, мајку, брата или сестру који су дочекали осамдесету годину, 39% су имали најближе чланове породице који су живели деведесет и више година. Родитељи једног деведесетогодишњака су живели по 63 године, али су зато два брата дочекала 92, односно 96 година, а сестра је живела 80 година. Једна његова баба и три ујака преживели су 90 година. Више од половине упитаних одговорили су да су им родитељи умрли пре навршетка 80. године, 25% нису имали ни оца ни мајку, ни брата ни сестру који су преживели осамдесету годину. Из овога може да се закључи да нико од нас не треба да се равна у погледу дужине живота према релативној краткотрајности или дужини живљења својих сродника.

Стогодишњаци у САД углавном су увек били доброг здравља. Њих 58% никад нису боловали од тежих обољења. Само 6% је изјавило да су се у току живота повремено осећали уморни. Један бивши каубој из Сан Франциска сада има 106 година. Кад су морали да му ампутирају ногу и кад су му лекари препоручили да узме столицу на точковима, он је одговорио: „Никакву столицу! Пре сто година учио сам се да ходам на две ноге. Зашто се сада не бих поново учио са дрвеном ногом?"

Само трећина упитаних се бавила искључиво послом на свом радном месту. Више од 70% је осећало потребу да се бави неким физичким послом па су у слободним часовима радили у башти или обављали неки занат. Од жена, 25% је поред свог домаћинства било запослено у фабрикама или као кућне помоћнице. Друге су у кући, поред бројних чланова породице, имале пуне руке посла, јер у време њихове младости није било електричних направа за домаћинство.

Готово сви су се изјаснили да без обзира на материјално стање у коме су се налазили, никад се нису због тога нервирали. Само 5% је изјавило да их је мучило питање како да се заради за живот. Углавном су сви радили до осамдесете године, дакле, петнаест година више но просечни данашњи људи. А готово половина никад није имала годишњи одмор. Од испитаних 9% су били трговачки путници, 31% пољопривредници, 15% самостални људи, значи нису имали над собом надзорника, шефа, послодавца или било каквог педантног надзиратеља који, углавном, према мишљењу многих савремених лекара, стварају код својих радника и службеника, обољења органа за крвоток.

Већина није знала за несаницу. Готово 85% су устајали ујутро свежи и орни

ТРОШКОВИ НЕШТО ВЕЋИ

Сечење бетона помоћу новог „прашног коња" врши се готово истом брзином као и ваздушним чекићем само што се не ствара толика бука услед рушења. Копље избацује мешавину кисеоника и металне прашине јаким млазом на површину бетона, где сагорева пламеном који ствара тако високу температуру да се бетон топи. Трошкови су само нешто већи него при употреби уобичајених метода.

СКИЈЕ ЗА ВОДУ БЕЗ ВУЧЕ

На води може да се скија и без вуче ако се мотор налази између горње и доње алуминијумске плоче скија. Возач стоји на својим скијама и управља кретањем нагињући се на леви или десни део управљача. Пропелер се налази испод скија.

ОН НИЈЕ ИМАО КОРИСТИ

За владе Луја XVI у Француској су домаћице и праље доживљавале праву трагедију. Услед ратног стања и дугих затегнутих односа између Француске и Шпаније, оне више нису могле да перу рубље. Натријум карбонат, познат под именом сода, веома потребан за прање рубља, добијао се у то време искључиво од морских трава и биљака а главни снабдевач Европе том сировином била је Шпанија.

Зато није чудо што је 1774. године Академија наука расписала конкурс са великом наградом ономе ко пронађе начин да се сода добије хемијским путем. Упркос великом напору многих научника тога доба тајна није откривена и Французи су ишли прљавих кошуља.

Једног дана ступио је пред краљевог брата војводу од Орлеана, хирург Никола Леблан и замолио га за финансијску помоћ која би омогућила вршење експеримената за хемијско проналажење натријум карбоната. Војвода је

Заборављени...

ЧЕСТО СЕ САСВИМ НЕПРАВИЧНО СМАТРА ДА ЈЕ САМО НЕКОЛИЦИНА ВЕЛИКАНА У ОБЛАСТИ НАУКЕ И ТЕХНИКЕ ПРОМЕНИЛА СУДБИНУ СВЕТА. ЊИХОВА ИМЕНА СУ ВЕЋ И НА УСНАМА ОСНОВАЦА А ГОДИШЊИЦЕ ИМ СЕ СЛАВЕ ШИРОМ СВЕТА. У СТВАРИ, САВРЕМЕНУ ТЕХНИЧКУ ЦИВИЛИЗАЦИЈУ СТВОРИЛИ СУ МНОГИ ЗАБОРАВЉЕНИ И НЕЗНАНИ ПРОНАЛАЗАЧИ КОЈИ СУ ЧЕСТО УМИРАЛИ У НАЈВЕЋОЈ ОСКУДИЦИ. О ЊИМА ЈЕ ПЈЕР РУСО НАПИСАО КЊИГУ „НЕЗНАНИ КОЈИ СУ СТВОРИЛИ ВЕК". ЕВО ЈЕДНЕ ТАКВЕ БИОГРАФИЈЕ ОТРГНУТЕ ИЗ ЗАБОРАВА.

био предусретљив али је предложио да се прво добије сагласност научника и професора Француског колежа Дарсеа. Леблан је отишао к њему и објаснио му своју намеру:

— Да бих добио натријум карбонат потребни су ми угљеник, натријум и кисеоник. Кисеоник ћу добити из ваздуха, угљеник из угља а натријум из морских соли. Пошто је морска со натријум хлорид изоловаћу помоћу сумпорне киселине хлор и натријум. На тај начин ћу добити сулфат коме ћу додати угља и креча тако да ћу створити смешу натријум карбоната и калцијумовог сумпорног једињења. Њихово растављање ћу извршити помоћу воде. Карбонат ће се растворити а када вода испари добићу драгоцене кристале.

Дарсе је ставио Леблану своју лабораторију на располагање и годину дана касније овај је у једном суду добио прве кристале соде. Француска је била одушевљена. Уз помоћ војводе од Орлеана саграђена је 1789. године у Сен Денису прва фабрика соде на свету.

Већ годину дана касније фабрика је производила 300 килограма соде дневно и француске домаћице су биле спасене.

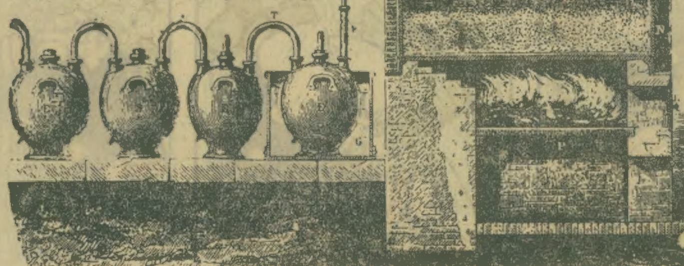
Баш у то време, у револуцији је срушена монархија а Луј XVI је шестог новембра 1794. године изведен на губилиште. Сва његова имовина је конфискована а фабрика његовог брата у Сен Денису постала је државно власништво. Али уместо да настави са радом фабрика је затворена и делимично разрушена а Француска је опет остала без соде. Убрзо после тога револуционарне власти су упутиле апел научницима да им помогну у производњи соде.

Леблан никоме дотад није открио тајну свог производног процеса а сада, надахнут патриотизмом, први се понудио властима. Тек после четири године враћена му је на управу фабрика која је била у рушевинама.

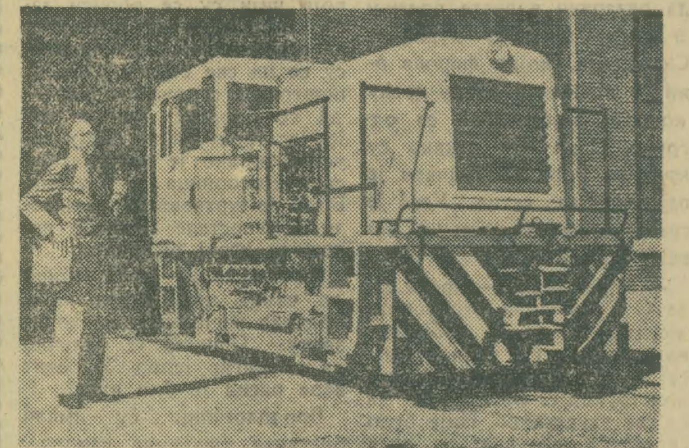
Захваљујући „Леблановом поступку" Француска је у то време већ производила 22.000 килограма соде дневно али велики проналазач је живео у потпуној беди. Ујутро 16. јануара када је крочио међу оронуле зидине фабрике за коју су били везани његови најлепши дани, зарио је себи бодеж у срце.

Читав један век свет се користио „Леблановим поступком". Једини који од њега није имао користи био је његов проналазач.

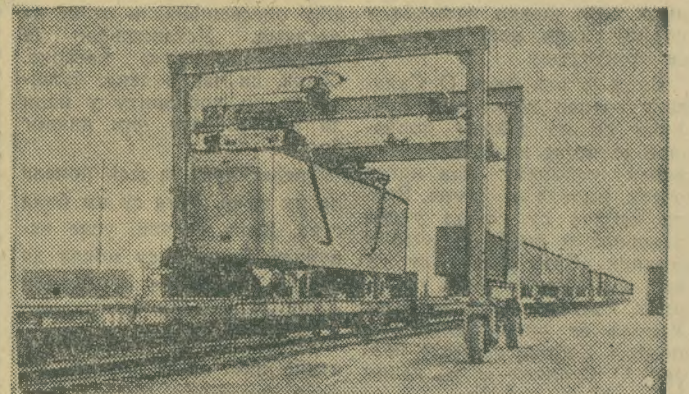

НИКОЛА ЛЕБЛАН, ПРОНАЛАЗАЧ ПРОЦЕСА ДОБИЈАЊА СОДЕ ИЗ МОРСКЕ СОЛИ

ЧУДАН МАШИНОВОЂА

Радио-антена и пар црних кутија у кабини ове маневарске дизелелектричне локомотиве уместо машиновође примају и преносе на контролне уређаје сигнале. Њих шаље службеник са перона носећи преко рамена лаки радио-предајник чије батерије могу да раде осам часова после чега је потребно пуњење.

ЈЕДНИМ ПОКРЕТОМ

Велики брат из породице дизалица — показао је своју пуну вредност кад је покренут руком само једног човека за непун сат успео да истовари из воза 18 огромних приколица за камионе. Приликом истовара ова дизалица се наднесе над цео један вагон, обухвати са своје четири гвоздене „руке" предмет који диже, превезе га помоћу горње греде до простора за истовар и ту га остави. Затим се сопственим мотором покрене до другог вагона и настави рад.

ПОБЕДИЛИ СУ СМРТ

У току последњег рата један брод је одвео 80 енглеских дечака и девојчица далеко од пакла бомбардовања. — Изненада, усред Атлантика, један немачки торпедо наговестио је драму.

Када су пре неколико недеља позвали старог Рори О Суливана у лондонски радио телевизијски студио, он је мислио да су погрешили. У великој просторији лево од њега кљуцало је неколико пилића који су умакли из свог кавеза а десно се иза кулиса појавио циновски орангутан са својим укротитељем. Изненада је старог Суливана један асистент ухватио за руку:

— Ви долазите за бродолом? На вас ће доћи ред кроз пет минута!

Рори о Суливан је један од најславнијих Енглеза. Већ 25 година је професор у колеџу Сент Мајкл Анеси а истакао се прошлог рата подвигом — избавио је седам малих дечака из Лондона из најстрашнијег бродолома.

Позван у студио радиотелевизије да прича о тим догађајима он је приметио неколико тридесетогодишњих људи како му се благо смешкају. Није их препознао. Само су му њихови гласови одзвањали као далеки ехо са Атлантика. Рори се присећао...

Било је то 17. септембра 1940. Нови брод „Сити оф Беарнс“ од 12.000 тона дигао је у једној енглеској луци сидро и кренуо за Канаду као предводник конвоја од 18 бродова. Поред посаде, индуских војника и извесног броја избеглица, на њему се налазило и око осамдесет малишана које су власти евакуисале из запаљених британских градова. Рори О Суливан који је побегао из Француске од нациста, прихватио се у својој домовини одмах дужности да пази на децу избеглице.

Изванредно дисциплиновани дечаци и девојчице који су већ четири дана путовали бродом нису ни једном скинули појасеве за спасавање, иако се конвој налазио већ око хиљаду миља далеко од британских обала.

Командант флотиле разарача који су пратили путничке бродове оценио је да више нема опасности од немачких подморница и донео одлуку да разарачи напусте пратњу и крену на нову дужност. Сигналима својих фарова они су пожелели добру срећу конвоју и одвојили се од групе. Први пут откако су кренули Рори О Суливан је одлучио да легне. Узео је средство за спасавањ и заспао тврдим сном.

— Усред ноћи, — прича сада О Суливан — страховита експлозија ме је избацила из постеље. Са свих страна се чула ломљава бродске конструкције. Затим, као да се све зауставило. Није било светлости, вентилатори нису радили, бродске машине су се утишале. Чуо сам само клокотање воде а заплашени крици деце упозорили су ме да то није сан.

Торпедо који је послала једна немачка подморница зарио се испод саме кабине где су спавали дечаци, експлодирао у средишту брода и направио огроман отвор. У њега су упали многи путници који, онако буновни у ноћној тмини, нису умели да се оријентишу.

Вода је већ била О Суливану готово до колена. Крећући се по сећању пронашао је појас за спасавање а затим кабаницу али нигде одела, ципела и лампе. Врата кабине су се од удара отворила и он је истрчао у ходник. Два дечака су га већ, као што је било уговорено, чекала пред вратима. Ускоро се придружило још петоро. Кабине су биле празне. О Суливан је са децом истрчао на палубу.

Помрчина је била као тесто, а ветар је беснео. Један морнар је искочио из мрака:

— Ко то иде? — повикао је.

— Седморо деце са њиховим чуварем.

— Дајте ми најмлађе дете.

Морнар је узео малишана у наручје и укрцао се у један чамац Више их никада нису видели.

Са осталом децом О Суливан се упутио према другом чамцу који им је додељен. У њему су затекли младог официра, једног путника Пољака, ирску болничарку и неколико индуских војника ласкера. Брод је нагло тонуо и укрцавање је извршено брзо.

Чамац се као орахова љуска пропињао и пропадао низ огромне таласе. Изненада су се на неколико метара од њега чули крици. Пенушави талас преврнуо је суседни чамац и суновратио његове путнике у усковитлану воду.

Чамац број дванаест бежао је као од авети од брода који се уздигао а затим сјурио у океанске дубине, односећи са собом стотине мртвих и рањених. Капетан брода је до последњег тренутка стајао на прамцу. Био је то поздрав морнара који тоне заједно са својим бродом.

Једини официр на чамцу узео је команду у своје руке. Остали бродови из конвоја чији су се обриси јасно оцртавали на пушкомет далеко од чамца, распршили су се на све стране. Они су поштовали сурова правила — да се бродске машине ни једног тренутка не смеју зауставити ако је непријатељска подморница у близини. Боље је жртвовати преживеле него остале бродове изложити истој опасности.

Са очајањем су путници из чамца посматрали како бродови ишчезавају на хоризонту. Официр је одлучио да се дигне једро. У освит зоре океан је био пуст.

Бродоломници су имали биксвита, туњевине, сардине смрзнутог меса, конзервираног млека и воде за четири дана — оно што су успели у брзини да дохвате и понесу са собом. Сваком путнику је одређено пола чаше воде, две рибице и два бисквита дневно.

Олуја је беснела а људи исцрпљени морском болешћу онесвешћивали су се за веслима. Установљено је стражарење крај катарке. Сваки, па чак и деца, буљили су по хоризонту у нади да ће угледати дим каквог брода.

Трећег дана је жеђ почела да их мучи. Уста су им била сува, језик отечен, усне испуцале. Више нису могли да гутају а сардине су бацали галебовима који су упорно пратили чамац. Али морске птице нису били њихови једини сапутници. На стотинак метара од њих изроњавале су морске грдосије и слале читаве водоскоке у вис. У тој игри китова довољан је један снажнији замах репом да се чамац преврне. Ова опасност је удвостручила снагу веслача.

У подне 21. септембра, после четири дана пловидбе, жеђ је постала неподношљива, али је киша пала као поручена да олакша њихове патње. Само, нико није имао суд да захвати кишницу.

Петог дана ујутру један дечак је крикнуо са извиђачког места:

— Дим!

Далеко, на линији која раздваја небо од земље, видео се вијугави траг дима. Затим су се појавиле катарке, па димњак. Брод се кретао тачно према њима. Одушевљење је завладало у чамцу. Али изненада, брод је променио правац и вијугајући нестао иза хоризонта. Никада се није сазнало зашто.

Настало је очајање. Индуси су се препустили судбини, легли на дно чамца и одбили да веслају.

Малени чун пловио је бескрајним океаном већ недељу дана. Док су остали били потпуно деморалисани, деца су се јуначки држала. Ниједно од њих за све време није ни сузу „пустило.

Кутија од конзерви којом су захватали воду загребала је седмог дана дно бурета. Лица су се свима још више смркла. Увече је један од дечака почео да бунца: „Воде! Воде!“ О Суливан је замолио да се за дечака одвоји неколико капи са дна бурета али су се други успротивили. Ноћна свежина је мало олакшала патње.

Осмог дана ујутру О Суливан је дошао на идеју да од чиоде направи удицу и помоћу сардине која ће му послужити као мамац улови једног галеба. Морнари су му забранили да ово спроведе у дело јер по њиховом мишљењу, нема веће опасности за поморца него да убије морску птицу.

У подне није било више ни капи воде. Деца су и тада сачувала највише присебности и убрзо, као у хору повикала:

— Сандерленд!

На небу се оцртавала силуета великог хидроавиона који се спуштао право према њима. Плашећи се да је непријатељски сви су у првом тренутку полегали на дно чамца. Али, када им је одгоре намигнуо својим електричним сигналом, они су одушевљено подскочили и почели да машу рукама. Обећана им је помоћ. Сат касније надлетео их је други Сандерленд који се због великих таласа није могао спустити али им је бацио храну и воду и обећао да ће пре вечери стићи један торпиљер.

Око пет сати брод се појавио и ускоро их је прихватио. Исцрпљен од пожртвованости и глади, јер је храну уступао деци, О Суливан је добио грозницу. Жива у термометру скочила је на 41 степен. Дошао је к себи тек касније када су га на носилима искрцали у шкотској луци Курок. Његови родитељи који су добили телеграм да је страдао на мору и већ га били оплакали, постали су срећни.

Немачка подморница је била потопила још два брода из конвоја. Спасиоци су нашли неколико преврнутих чамаца а у другима лешеве оних који нису могли издржати толике тегобе. Чамац у коме се налазио један млад теолог са 30 дечака преврнуо се и сви су нашли смрт у хладним таласима. У малом чамцу болничарке мис Кормиц где је било 13 девојчица међу многим лешевима је нађена само једна девојчица која је још дисала Она је испричала да је један талас напунио чамац и да им је вода стигла до груди. Да би се охрабриле девојчице су сатима певале. Али, укрућене од хладноће, заспале су једна другој у наручју и више се нису пробудиле. Само је мала Ени остала у животу.

Да ли знате?

ЕЛЕКТРИЧНИ РУЧНИ САТ

Овај ручни сат ради помоћу мале батерије која траје 13 месеци и лако се замењује кад се отвори задњи поклопац. Батерија заузима простор уместо федера у обичном сату и тако смањује број делова у самом механизму.

☆

НАЈШАШАВИЈА КУЋА У ЕВРОПИ

Архитект који је пројектовао ову кућу највишу у Хагенбухау у Немачкој желео је да у њој не буде ни једна соба слична другој. Пошто је зграда завршена, сазидана је у близини друга виша. Архитект је онда дозидао на врху прве још један део — готово праву кућу да би она ипак задржала доминантан положај у граду.

ГОРИВО КОЈЕ ХЛАДИ АВИОН

У САД се врше експерименти да би се добило гориво које ће пре сагоревања хладити површину авиона. Гориво би циркулисало испод површине авиона који лете неколико пута брже од звука.

☆

ЈЕДАН ЧОВЕК ГУРА 100 ТОНА

Мотор од 6 коњских снага служи за гурање железничких вагона до 100 тона по шинама и одржава се на њима уз малу помоћ човека. Нарочито је користан за премештање вагона са колосека на колосек приликом формирања композиција.

☆

ЕЛЕКТРИЧНИ ПИШТОЉ ПРОТИВ АЈКУЛА

Дугачко копље са ручицом сличном пиштољу је најновије средство за плашење ајкула. Притиском на обарач гњурац изазива код ајкуле електрични шок помоћу батерије коју носи на леђима.

»ГВОЗДЕНА« ВОДА

Знате ли како су средњовековни витезови и њихове штитоноше појачавали своју снагу и храброст? Они, свакако, нису били кукавице, али кад су желели да буду нарочито одважни стављали су у воду своје мачеве и остављали их у њој док не зарђају, а затим су рђом обојену воду испијали. Наиме, они су веровали да је снага њихових мачева прешла на воду и да ће и они постати јачи ако са водом унесу у себе ту „гвоздену снагу“.

☆

МЕТАЛИ У ПРАХУ

Према писању британске стручне штампе, у Великој Британији су почели да производе разне метале у праху. Зрнца праха имају у пречнику 20 до 50 микрона и потпуно су округла и глатка. До данас су у праху већ израђени бакар, алуминијум, никл и челик, али ће ускоро почети производња и других метала у праху.

☆

ВЕРДИЈЕВО САМОЉУБЉЕ

Верди се са једним пријатељем враћао возом у Милано. Кад је дошао кондуктер, композитор показа своју возну карту. На то му пријатељ примети:

— Не бисте морали плаћати карту пошто сте сенатор.

— Ја сам пре свега музичар а онда тек сенатор. Као музичар немам права да путујем без возне карте — закључи Верди.

☆

МОЖДА НИГДЕ

У болници Каролинска, у Штокхолму, Роз-Мари Анкерштед је доцкан уочи Нове године родила ћерчицу, а после неколико часова, у зору на Нову годину, и дечака. Ово, на две године подељено рођење близанаца одразиће се, у погледу њихових грађанских обавеза према држави, тек 1982. године. Те године ће бити спроведени скупштински избори — и девојчица рођена 1960. године имаће тада право да гласа. А неколико часова млађи брат моћи ће своју грађанску дужност да испуни тек две године доцније.

☆

ЗБОГ РОЛШУА

Није никакво чудо што су близанци, седмогодишњи Венди и Рики из Даласа у Тексасу, нераздвојни још откако су дошли на свет. Али је ипак необично што су баш истог часа заједно доспели у болницу, и то један са сломљеном левом, а други са сломљеном десном руком. Страдали су на спортском терену када су руку под руку проверавали исправност нових „ролшуа“.

ВЕШТАЧКА ВИЛИЦА ЗА КРАВЕ

Вештачку вилицу за краве начинио је један зубар из Колумбије. Једна стара крава моћи ће боље да једе помоћу ове вештачке вилице и очекује се да ће се угојити 80 кг, због чега ће давати 4 литра млека више него до сада.

☆

ОГЛЕДАЛО — РАДИО-АНТЕНА

Да би се смањио број делова у аутомобилу, у Енглеској се производе спољна огледала са радио-антенама. Огледало се монтира на изоловану основу а антена је спојена каблом са радио-апаратом у колима.

☆

РАДИО-АПАРАТ НА ЗИДУ

Овај зидни транзистор има два звучника и снабдевен је са четири батерије које трају 500 часова. Произведен је у САД а стаје 70 долара.

ПОКРЕТНИ КОНТРОЛНИ ТОРАЊ

На привременим аеродромима покретни контролни торањ са свим уређајима потребним за контролу слетања и узлетања: радио, висинометар, хронометар и апарат за мерење брзине и правца ветра, може почети да ради за мање од једног сата.

☆

КРЕЧЕЊЕ ПОМОЋУ ВАЉКА

Помоћу ове направе можете окречити собу а да не испрскате ни паркет ни ма коју ствар у соби. Боја притиче у ваљак од пенасте пластичне масе, кроз цев из резервоара који се носи о рамену. Дебљина отиска боје на зиду регулише се јачим или слабијим притиском на ваљак.

Водоравно: 1) израз у боксу; 5) шпанска народна игра; 7) музички инструмент; 8) иницијали француског књижевника и филозофа; (1623—1662). 10) време јела; 11) холандски сликар пејсажа (1603—1677); 12) врста чамца; 13) планинска област у Ирану; 14) мера за површину; 15) маса справљена од глине; 16) град у Француској; 18) држава у Азији; 19) врста ексера; 21) предујам; 22) јуначки спев; 24) роман Емила Золе; 25) предлог; 26) мушко име; 27) сливник; 28) предлог; 29) неговање телесних способности; 30) наша река; 32) слово грчке азбуке.

Усправно: 1) француски сликар колорист (1848—1903); 2) феудални посед; 3) страно мушко име; 4) једна академска титула (скраћ.); 5) врста паприке; 6) опера од М. Вебера; 7) варошица у Босни; 9) део шаке; 11) сврха; 13) мајолика; 15) једна димензија; 17) град у Италији; 19) микроскопски ситне гљивице које изазивају врење; 20) предах у стиховној стопи; 21) један зачин; 23) споразум између држава; 25) страно женско име; 27) експеримент; 29) прост број; 31) узвик.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) аорта; 5) Арно; 6) Ик; 8) Анди; 10) оо; 12) Ида; 13) Олимп; 15) др; 16) Преспа; 17) Аил; 19) ортак; 20) јак; 22) Крк; 23) вепар; 25) ато ; 27) авалит; 28) на; 29) лидит; 30) лоз; 31) ец; 32) Тиса; 33) ас; 35) Трст; 36) накит.

Усправно: 1) Арда; 2) они 3) ро; 4) А(ндрић) И(во); 5) Андријевица; 7) компактност; 8) „Аида“; 9) Клерк; 11) опак; 13) оро; 14) Истра; 18) Лапад; 21) Калин; 23) Вале; 24) рит; 26) оаза; 30) лист, 32) три; 34) сн; 35) Т(рифковић) К(оста).

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ПОГОДИТЕ

Реците вашем другу да у једну руку узме паран број палидрваца а у другу непаран. Ви треба онда да погодите, гледајући у његове затворене шаке у којој има непаран број шибица.

Да бисте успели ово да погодите треба ваш друг да помножи број палидрваца у десној руци са 3 а број палидрваца у левој са 2, и да сабере.

Ако је збир паран, то значи да се у његовој десној руци налази паран број палидрваца а у левој непаран, Ако је збир непаран, онда ће бити супротно.

Ево примера: ако је у десној руци паран број — 4 палидрвца, а у левој непаран — 5 палидрваца, рачун ће изгледати овако:

$$4 \times 3 = 12$$
$$5 \times 2 = 10$$
$$22$$

Ваш друг ће вам рећи ту цифру а ви ћете знати да у десној руци има паран број палидрваца.

Ако је у десној непаран број — 7 палидраваца а у левој 6, биће:

$$7 \times 3 = 21$$
$$6 \times 2 = 12$$
$$33$$

значи — да је овог пута у десној руци непаран број палидрваца

ЗАБАВИТЕ СЕ РАЧУНОМ

Паја Патак каже: „Узмите оловку и хартију и не показујући ништа и не говорећи ништа, урадите следеће:

1 — изаберите један троцифрен број

2 — помножите га са 2

3 — додајте том резултату 38

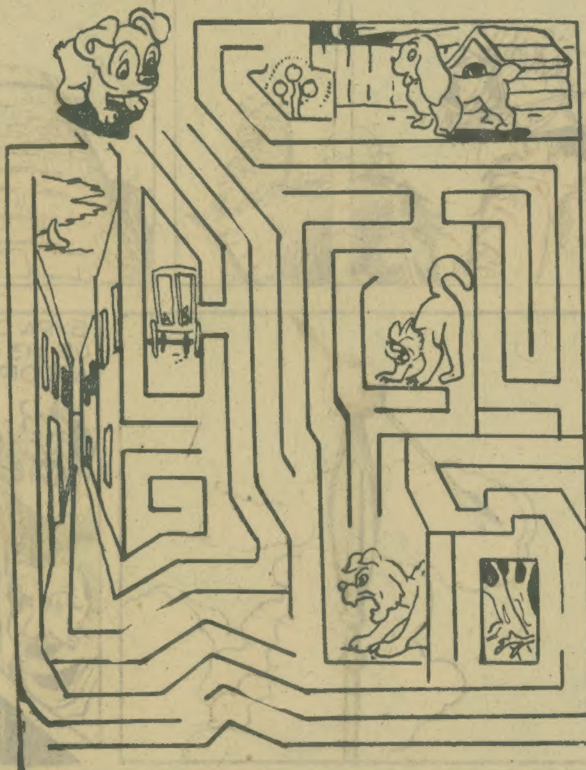
4 — поделите добијени број са 2

5 — од овога одузмите број који сте на почетку изабрали и ја ћу погодити шта сте на крају добили. Тај број ће бити 19.

Пробајте и видећете да је Паја у праву.

306
× 2
612
+38
650 : 2 = 325
325 − 306 = 19

Помозите ми, изгубио сам се!

Шврћа воли авантуре. Отишао је сам у шетњу. Али пала је ноћ, и он би желео да се врати, само не зна како. Хоћете ли му помоћи да нађе кућу где га с нестрпљењем очекују.

...гибон, једна врста мајмуна из Индије и Малаје, разликује се од осталих мајмуна по томе што има врло дуге руке и због тога се лако пуже уз дрво.

...понекад се за неку биљку каже „semper virens“. То је латински израз који означава да је једно дрво или биљка увек зелена, управо да има зелено лишће преко целе године.

...најстарији активан бициклиста је холандски тркач Герит Шулт, рођен 7. јануара 1916. године у Амстердаму. Први

пут је возио 1930. године, а професионалац је од 1937. године. И сад је још велики мајстор писте.

...Буфало Бил заиста је постојао. Његово право име је било Вилијам Фредерик Коди. Рођен је у Ајови 1846. године. Авантуриста, чувен по својој храбрости и вештини, он је постао у старости директор циркуса. Умро је 1917. године.

...радио на бродовима постоји тек од после катастрофе

„Титаника“, 14. априла 1912. године.

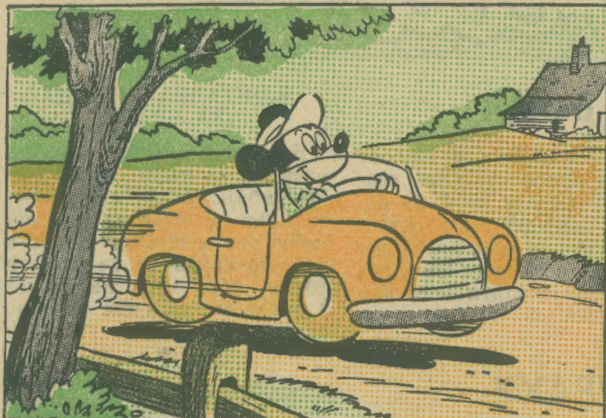
...рибље уље увео је у медицину манчестарски лекар Кеј у другој половини 18. века, али је оно прихваћено у ширем обиму тек половином 19. века.

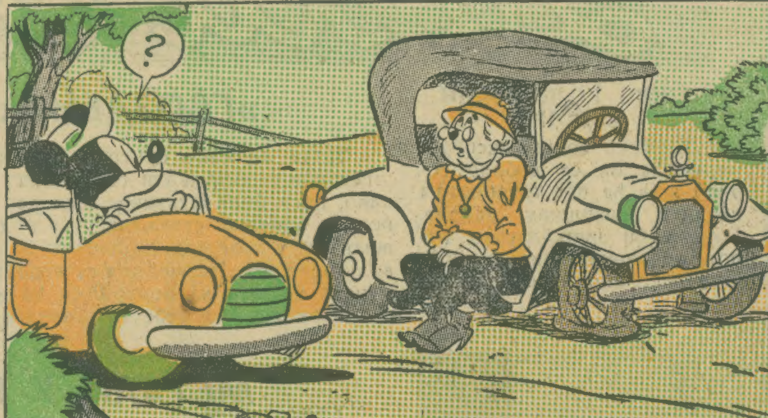
...број изумрлих животињских врсти научници цене на 50 милиона.

...највише зграде света су Ајфелова кула у Паризу (318 метара), Емпајер стејтс билдинг, облакодер у Њујорку, насип Антонело у Торину и готска катедрала са кулом из XIV века у немачком граду Улму.

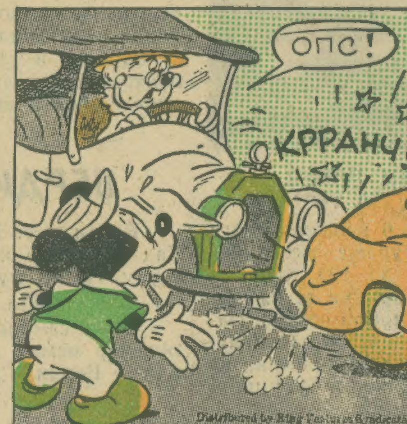

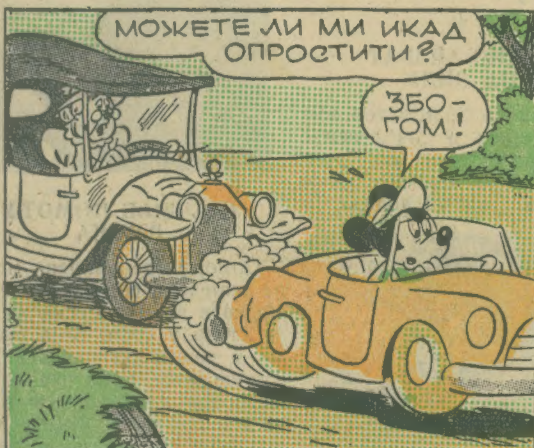

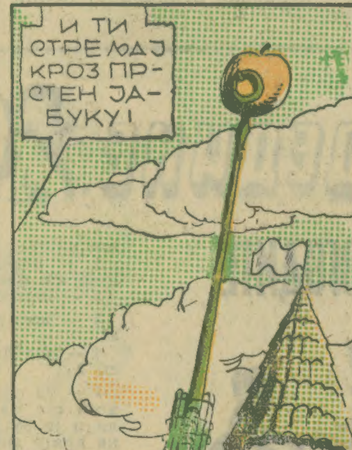

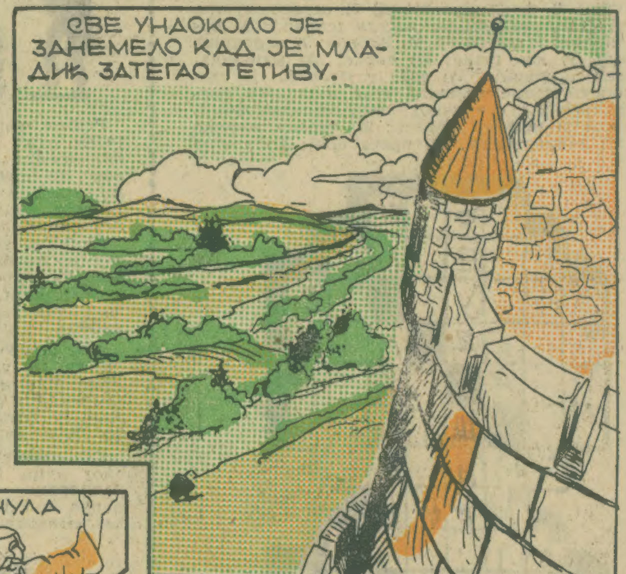

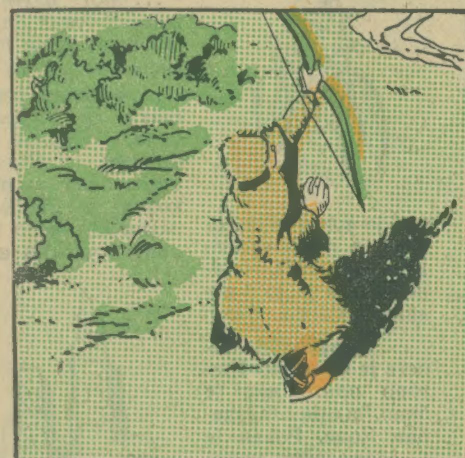

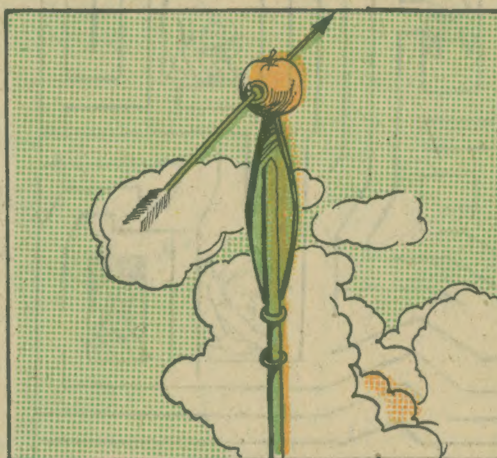

НАСТАВИЋЕ СЕ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд. Македонска 31. – Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101-707/1-82 Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 900 полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200. полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.